

Nr 9.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under kapitalbudgeten gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1949/50 under postverkets, telegrafverkets, statens järnvägars och statens vattenfallsverks fonder, luftfartsfonden samt väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond jämte i ämnet väckta motioner.

(4:e avd.)

1:o) **Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.** I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under kapitalbudgeten (bilaga 27, punkt 1, s. 1—13 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 3 januari 1949) lämnat en översikt över kommunikationsverkens investeringar, avseende postverkets, telegrafverkets, statens järnvägars och statens vattenfallsverks fonder, luftfartsfonden samt väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond.

I statsverkspropositionen till 1948 års riksdag framlades huvuddragen av en investeringsplan för följande under kommunikationsdepartementet hörande kapitalfonder, nämligen postverkets, telegrafverkets, statens järnvägars och statens vattenfallsverks fonder, luftfartsfonden samt väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond. Med ledning av från vederbörande verkstyrelser infordrade uppgifter rörande medelförbrukningen under budgetåren 1947/48 och 1948/49 uppskattades verkens investeringar till i runda tal 445 respektive 478 miljoner kronor. Emellertid framhölls, att i ett skärpt läge ytterligare leveransförseningar kunde uppkomma och utförandet av byggnader och anläggningar fördröjas, varjämte valutaläget förutsågs kunna nödvändiggöra en minskning av kommunikationsverkens andel i industriens produktion till förmån för exporten. Under sådana förhållanden räknades med möjligheten av en minskning av investeringsutgifterna under budgetåret 1948/49 med högst 50 miljoner kronor till (478 — 50 =) 428 miljoner kronor.

Departementschefen har nu framhållit, att investeringsutgifterna under nämnda fonder för budgetåret 1947/48 stannat vid 385 miljoner kronor, d. v. s. 60 miljoner kronor lägre än vad som förutsågs för ett år sedan. Av minskningen hänföra sig i runda tal 10 miljoner kronor till telegrafverkets fond, 10 miljoner kronor till vattenfallsverkets fond, 10 mil-

joner kronor till väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond och 20 miljoner kronor till statens järnvägars fond. Orsakerna till minskningen angivas framför allt vara att telefonindustriens och starkströmsindustriens leveransförmåga överskattats och att i allmänhet bristen på arbetskraft och materiel hindrat investeringsverksamheten kraftigare än man kunnat förutse.

För budgetåret 1948/49 synas, framhåller departementschefen, de ökning av investeringarna som i 1948 års statsverksproposition förutsetts beträffande postverket, statens järnvägar och luftfartsverket endast delvis kunna tänkas bli realiserade. Detta anges sammanhånga med den skärpta regleringen av byggnads- och anläggningsverksamheten, fortsatta leveranssvårigheter hos industrien samt ökade importsvårigheter. För de angivna verken bedömes förbrukningen av investeringsmedel därför sannolikt bli sammanlagt 25 miljoner kronor lägre än tidigare antagits. Departementschefen framhåller emellertid att telegrafstyrelsen för sin del ansett en ökning av investeringarna utöver den förutsatta — 155 miljoner kronor — möjlig och önskvärd och därför hemställt om medgivande att överskrida ramen med 10 miljoner kronor. Denna framställning har dock avslagits. Vidare framhåller departementschefen att vattenfallsstyrelsen räknat med att under budgetåret 1948/49 kunna investera omkring 45 miljoner kronor mer än vad i 1948 års statsverksproposition förutsatts. Med hänsyn till den grundläggande betydelse kraftverksprogrammets genomförande har för produktionen och vår försörjning tillstyrkes att en ökning av den finansiella ramen för vattenfallsverkets investeringar sker och att härför erforderliga anslag anvisas på tilläggsstat för innevarande budgetår. Resultatet av dessa förskjutningar mellan olika investeringsområden bedömes bli att den sammanlagda medelsförbrukningen under budgetåret 1948/49 kommer att stanna vid högst 500 miljoner kronor.

Under de förut angivna kapitalfonderna ha för budgetåret 1949/50 av verken äskats 492,1 miljoner kronor. Medelsförbrukningen åter har av verken beräknats till 565,8 miljoner kronor.

Över de beräkningar rörande investeringarnas omfattning budgetåret 1949/50, som uppgjorts av verken, ha remissyttranden avgivits av arbetsmarknadsstyrelsen och industrikommissionen.

Arbetsmarknadsstyrelsen har beträffande den av de nämnda verken beräknade byggnads- och anläggningsverksamheten under 1949 såsom allmänt omdöme uttalat, att styrelsen finner sannolikt, att hög syselsättning blir utmärkande för arbetsmarknaden även detta år och att ett otillfredsställt arbetskraftbehov kan väntas bestå inom vissa näringsgrenar. Med hänsyn härtill och då vidare inom alla områden föreliggande önskemål om ökade investeringar, finner arbetsmarknadsstyrelsen en utökning av verkens investeringsprogram icke kunna genomföras i den omfattning, som verkens anslagsberäkningar förutsätta, enär härför skulle krävas en motsvarande minskning inom andra verksamhetsområden.

Vad angår anskaffningar av materiel och utrustningar från industrien har

styrelsen ur sin synpunkt allmänt framhållit, att det framstår såsom mycket tveksamt, huruvida en sådan ökning under 1949 av industribeställningarna, som verkens förslag skulle innebära, kan bli möjlig utan ofördelaktiga verkningar inom andra produktionsområden med hänsyn till dels materialförsörjningen och dels rådande arbetskraftbrist i vissa industrier.

Industrikommissionen framhåller beträffande möjligheterna att erhålla importerat material, att kommissionen medräknat styrelsernas behov av en del varuslag, särskilt råvaror, i de importkvantiteter, som kommissionen hösten 1948 lagt till grund för sina preliminära beräkningar av den för år 1949 erforderliga importen.

Kommissionen framhåller vidare, att icke blott för en del råvaror utan även för övrigt material, särskilt verkstadsprodukter, gälla de direktiv, kommissionen erhållit om önskvärdheten att genom export anskaffa utlandsvalutor, även om detta delvis skulle ske på bekostnad av den inhemska försörjningen. Stor sparsamhet bör därför iakttagas icke blott beträffande material, som måste importeras, utan även med förbrukningen av sådant material, som kan bli föremål för export. För att möjliggöra ökad exportproduktion bör, enligt kommissionen, den inhemska konsumtionen av material och arbetstimmar minskas så långt detta är praktiskt möjligt och lämpligt. Med hänsyn till önskvärdheten av att exempelvis de elektriska krafttillgångarna ökas för att bereda större möjligheter för såväl export som annan industri synes dock ur dessa synpunkter ett visst företräde böra givas sådana inhemska projekt, vars utförande direkt inverkar på dessa industriernas produktionsresultat.

Efter att hava framhållit att den numera fastställda importplanen för 1949 innefattar en minskning av importen med 20 % jämfört med industrikommissionens förslag, att i investeringsbudgeten för 1949 budgeten för nya byggnadstillstånd under gruppen samfärdsel fastställts till 63 miljoner kronor mot 60 miljoner kronor för 1948, men att för den faktiska investeringen inom gruppen samfärdsel förutses en minskning från 105 till 80 miljoner kronor, ävensom att fullmäktige i riksgäldskontoret beträffande väckt fråga om ökning av telegrafstyrelsens och vattenfallsstyrelsens rörliga krediter uttalat, att riksgäldskontoret, i den mån överskott från driftbudgeten icke finnas disponibla, är så gott som helt hänvisat till att anlita upplåning i riksbanken för bestridande av sina utgifter, har *departementschefen* anfört följande.

Av remissyttrandena torde framgå att en *investeringsplan* för kommunikationsverken för budgetåret 1949/50 måste bygga på antaganden om ökade svårigheter att erhålla vissa industrileveranser samt arbetskraft och material till verkens byggnads- och anläggningsverksamhet. Även om på vissa områden sådana svårigheter i och för sig ej skulle föreligga, kan det bli nödvändigt att prioritera exportproduktion eller annan för vår försörjning vital produktion. En minskning av verkens investeringar under budgetåret 1949/50 framstår med hänsyn till dessa förhållanden såsom sannolik. En sådan minskning synes även erforderlig på grund av det statsfinansiella läget. Vid övervägande av dessa faktorer har jag, efter prövning av

verkens investeringsbehov och dessas angelägenhet, ansett att investeringsverksamheten under budgetåret 1949/50 bör inriktas på en nivå motsvarande en medelförbrukning av ca 460 miljoner kronor, vilket innebär en minskning med 35 å 40 miljoner kronor jämfört med vad nu kan förutses för budgetåret 1948/49.

Jag har härvid utgått från att vattenfallsstyrelsens anslagsäskanden skola komma att i sin helhet bifallas. Det oaktat komma investeringarna i statens vattenfallsverks fond att minska med ca 10 miljoner kronor under budgetåret 1949/50 jämfört med budgetåret 1948/49, beroende på att investeringarna under budgetåret 1948/49 komma att bli exceptionellt höga. För statens järnvägars fond förutser jag en oförändrad medelförbrukning, vilket med hänsyn till inträdda och förutsedda prisstegringar torde innebära någon minskning av investeringsvolymen. Den största minskningen av investeringsutgifterna, ca 15 miljoner kronor, förutsättes skola ske för telegrafverkets del. Slutligen har jag beträffande luftfartsverket samt väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond räknat med en minskning av investeringsutgifterna med åtminstone 10 miljoner kronor.

Beträffande den närmare innebörden av departementschefens förslag i fråga om verkens investeringsverksamhet och anvisningarnas begränsning för budgetåret 1949/50 i förhållande till verkens äskanden torde få hänvisas till statsrådsprotokollet (s. 5—13) och till följande tabell.

	Investeringsutgifter 1947/48	Av verken planerade investeringsutgifter		Av dep.chefen beräknade investeringsutgifter		Reservationer den 30/6 48	Anslag 1948/49	Förslag 1949/50	Beräknade reservationer den 30/6 1950
		1948/49	1949/50	1948/49	1949/50				
Postverket	4.4	10.1	11.8	8.0	8.0	10.6	6.5	2.7	3.8
Telegrafverket	135.1	163.6	182.5	155.0	140.0	88.8	112.9	112.3	19.0
Statens järnvägar	110.0	141.8	175.5	140.0	140.0	117.5	84.6	98.8	20.9
Statens vattenfallsverk...	110.7	157.6	148.7	155.0	145.0	41.5	128.6	142.1	12.2
Luftfartsverket	12.1	20.5	24.3	15.0	7.0	31.4	7.7	5.0	22.1
Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond....	13.1	24.6	23.0	24.0	20.0	23.0	10.7	14.5	4.2
	385.4	518.2	565.8	497.0	460.0	312.8	351.0	375.4	82.2

Sammanfattningsvis har departementschefen anfört följande.

I enlighet med vad jag i det föregående anfört torde investeringsutgifterna för kommunikationsverken under innevarande budgetår stanna vid i runt tal 500 miljoner kronor. För nästa budgetår bör medelförbrukningen kunna begränsas till 460 miljoner kronor enligt följande fördelning.

	1947/48	1948/49	1949/50
Postverket	4,4	8,0	8,0
Telegrafverket	135,1	155,0	140,0
Statens järnvägar	110,0	140,0	140,0
Statens vattenfallsverk	110,7	155,0	145,0
Luftfartsverket	12,1	15,0	7,0
Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond	13,1	24,0	20,0
Summa utgifter	385,4	497,0	460,0

I enlighet härmed skulle investeringsutgifterna inom kommunikationsverken under nästa budgetår komma att begränsas till en nivå, som ligger ca 7 % under den som nu kan förutses för innevarande budgetår samt ca 20 % över nivån för budgetåret 1947/48. Vid bedömandet av sistnämnda siffra bör hänsyn tagas till den prisstegring som inträtt.

Den här redovisade investeringsplanen för kommunikationsverken bygger på de antaganden som nu kunna göras rörande industriens leveransförmåga, import- och exportmöjligheterna samt tillgången på arbetskraft och materiel.

Det är möjligt att under nästa budgetår den svenska industriens produktionsförmåga kan komma att tagas i anspråk för exportändamål i högre grad än jag antagit. Svårigheterna att erhålla arbetskraft och materiel kunna tänkas bli än mer skärpta än här förutsetts och slutligen kunna hinder och förseningar i produktionen uppkomma av andra anledningar. Under sådana förhållanden kan en ytterligare minskning av investeringsverksamheten inom nu ifrågakvarande område inträda. Det är mycket vanskligt att bedöma huru stor en sådan minskning kan bli. Jag håller dock för sannolikt att den, såvida icke läget undergår en mera avsevärd förändring, skall kunna begränsas till högst storleksordningen 10 % av det i investeringsplanen angivna totalbeloppet för medelsförbrukningen under nästa budgetår, d. v. s. till högst ca 50 miljoner kronor.

För genomförande av kommunikationsverkens investeringar under budgetåren 1948/49 och 1949/50 komma, vid bifall till de anslagsäskanden jag senare i dag kommer att framlägga, följande belopp i miljoner kronor att stå till förfogande.

	Reservationer 30/6 1948	Anslag 1948/49	Anslag 1949/50
Postverket	10,6	6,5	2,7
Telegrafverket	88,8	112,9	112,3
Statens järnvägar	117,5	84,6	98,8
Statens vattenfallsverk	41,5	128,6	142,1
Lufffartsverket	31,4	7,7	5,0
Väg- och vattenbyggnadsverkets för- rådsfond	23,0	10,7	14,5
Summa	312,8	351,0	375,4

En jämförelse mellan tablärna över beräknad medelsförbrukning samt tillgängliga medel visar, att de av reservationer å tillhopa ca 310 miljoner kronor som förelågo vid ingången av budgetåret 1948/49 ca 145 miljoner kronor komma att tagas i anspråk under budgetåret och ca 80 miljoner kronor under budgetåret 1949/50. Vid utgången av sistnämnda budgetår skulle reservationerna i enlighet härmed ha nedgått till ca 85 miljoner kronor.

Utskottet. Av den lämnade redogörelsen framgår, att investeringsverksamheten beträffande i det föregående angivna kapitalfonder under budgetåret 1947/48 blivit ungefär 60 miljoner kronor lägre än vad som förutsågs vid anmälan av 1948 års statsverksproposition. För innevarande budgetår bedömes investeringsverksamheten bliva omkring 20 miljoner kronor lägre än vad myndigheterna ansett erforderlig. För budgetåret 1949/50 åter förordar departementschefen en begränsning av investeringsverksamheten i förhållande till myndigheternas förslag med omkring 100 miljoner kronor.

Den begränsning av kommunikationsverkens investeringar som departementschefen förordat bygger på antaganden om ökade svårigheter att er hålla vissa industrileveranser samt arbetskraft och material till verkens byggnads- och anläggningsverksamhet. Departementschefen har vidare an fört att, även om sådana svårigheter i och för sig icke skulle föreligga, det kan bli nödvändigt att prioritera exportproduktionen eller annan för vår försörjning vital produktion och att en minskning av verkens investeringar jämväl synes erforderlig på grund av det statsfinansiella läget.

I den i bilaga 1 till årets statsverksproposition framlagda finansplanen har räknats med en investeringsminskning under 1949 för landet i dess helhet på 300 miljoner kronor i förhållande till år 1948. Mot bakgrunden härav ter sig den av departementschefen förordade begränsningen av kommunikationsverkens investeringar för budgetåret 1949/50 i förhållande till den beräknade för budgetåret 1948/49 relativt blygsam; den uppgår till omkring 35 miljoner kronor.

Enligt utskottets mening måste en begränsning av investeringarna på kommunikationsområdet i förhållande till vad myndigheterna föreslagit i och för sig inge betänkligheter. Under det att en tillfällig begränsning av investeringsverksamheten i ett större sammanhang kan anses försvarlig kan nämligen en under en längre tidsperiod utsträckt begränsning enligt utskottets mening inverka hämmande på strävandena att till ernående av samhällsekonomisk balans öka den för hemma- eller exportmarknaden avsedda produktionen. Här möta avvägningsproblem vilka utskottet finner värda den största uppmärksamhet.

Utskottet har emellertid i rådande läge icke velat förorda ett frångående av departementschefens investeringsplan för kommunikationsverken. Under framhållande av den betydelse ett väl utvecklat kommunikationsväsende har för samhället och särskilt för produktionsapparaten vill utskottet dock uttala sin förhoppning att det även framdeles skall bli möjligt att undvika långt gående begränsningar i investeringarna på kommunikationsväsendets område.

Departementschefen har angivit den redovisade investeringsplanen bygga på de antaganden som kunna göras rörande industriens leveransförmåga, import- och exportmöjligheterna samt tillgången på arbetskraft och material. Enligt vad utskottet inhämtat från berörda myndigheter lär emellertid den av departementschefen förordade investeringsbegränsningen i vart fall för telegrafverkets del komma att innebära avskedande av ett betydande antal arbetare. Det vill sålunda synas som om frågan om investeringarnas storlek numer måste bedömas mindre såsom ett arbetskraftproblem för de berörda verken än som ett led i den totala planen för den samhällsekonomiska balansens återställande.

Beträffande departementschefens förslag rörande fördelningen av investeringsvolymen mellan här ifrågakvarande olika fonder har utskottet icke funnit anledning till erinran. Av det följande framgår, att utskottet kommer att tillstyrka de anslagsanvisningar för olika ändamål som departements-

chefen bedömt erforderliga för investeringsverksamhetens bedrivande under budgetåret 1949/50. I särskilt utlåtande denna dag tillstyrker utskottet jämväl å tilläggsstat för innevarande budgetår äskade anslag.

Under återopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkännan vad utskottet anfört.

Statens affärsverksfonder.

Postverket.

2:o) Posthus m. m. Kungl. Maj:t har (punkt 2, s. 14—17) föreslagit riksdagen att till Posthus m. m. för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kronor.

Till posthusbyggnader m. m. ha för innevarande budgetår anvisats tillhoppa 1 145 000 kronor. Då vid utgången av budgetåret 1947/48 å anslagen till posthusbyggnader m. m. förelågo reservationer om ca 8,5 miljoner kronor, stodo sålunda den 1 juli 1948 drygt 9,6 miljoner kronor till förfogande för ifrågavarande ändamål.

Generalpoststyrelsen har för nästa budgetår äskat 1,5 miljoner kronor.

Departementschefen har förorddat, att för olika byggnadsföretag redan anvisade medel överföras till ett nytt kollektivanslag, vilket efter beslut av Kungl. Maj:t bör få tagas i anspråk jämväl för uppförande av posthus, vilka ingå i den av generalpoststyrelsen för budgetåret 1949/50 uppgjorda planen, om detta ur byggnadstekniska eller postala synpunkter skulle visa sig lämpligt. Med hänsyn till de betydande anslagsreservationer som väntas föreligga vid utgången av innevarande budgetår bör enligt departementschefens mening det nya anslaget anvisas med allenast ett formellt belopp av 1 000 kronor.

Utskottet. Hittills ha medel till posthusbyggnader anvisats i form av anslag för visst angivet byggnadsföretag. Utskottet har icke något att erinra mot att för visst ändamål anvisade medel i enlighet med av generalpoststyrelsens av departementschefen förordade förslag överföras till ett nytt å riksstaten uppfört anslag, benämnt Posthus m. m., och att detta enligt Kungl. Maj:ts bestämmande må tagas i anspråk för uppförande av posthus, för vilka tidigare medel icke anvisats men som nu bedömas mer angelägna ur byggnadstekniska eller postala synpunkter.

För byggnadsändamål utgjorde medelstillgången vid ingången av innevarande budgetår omkring 9,6 miljoner kronor. Departementschefen har bedömt investeringsutgifterna för posthusbyggnader under budgetåret 1948/49 komma att stanna vid omkring 3 miljoner kronor (budgetåret 1947/48 2 miljoner kronor). Med hänsyn till att vid ingången av budgetåret 1949/50 betydande reservationer sålunda beräknas föreligga förordar departements-

chefen att det nya anslaget till posthus m. m. för budgetåret 1949/50 uppföres med allenast formellt belopp av 1 000 kronor. Under erinran att generalpoststyrelsen själv ansett investeringsverksamheten under budgetåret 1949/50 komma att hålla sig inom ramen för de av departementschefen beräknade reservationerna tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Posthus m. m.* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kronor.

3:o) **Fastighetsförvärv.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 3, s. 17—18) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Inköp av fastigheter* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 100 000 kronor.

4:o) **Anskaffning av automobiler m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt 4, s. 18—19) föreslagit riksdagen att till *Anskaffning av automobiler m. m.* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 300 000 kronor.

Till förevarande ändamål ha för innevarande budgetår anvisats 600 000 kronor, varav vid budgetårets utgång väntas kvarstå en behållning å ca 100 000 kronor.

Medelsbehovet för nästa budgetår beräknas av generalpoststyrelsen till ca 405 000 kronor, varav för automobiler ca 180 000 kronor och för plattformsvagnar ca 225 000 kronor. Anskaffningen avser huvudsakligen ersättningsändamål.

Utskottet. Kungl. Maj:ts förslag — som helt tillgodoser generalpoststyrelsens äskanden — tillstyrkes av utskottet, som hemställer,

att riksdagen må till *Anskaffning av automobiler m. m.* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 300 000 kronor.

5:o) **Postverkets diligenstrafik.** Kungl. Maj:t har (punkt 5, s. 19—20) föreslagit riksdagen att under rubriken *Postverkets diligenstrafik* för budgetåret 1949/50 anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhoppa 1 600 000 kronor.

Till förevarande ändamål ha för innevarande budgetår anvisats tillhoppa 2 400 000 kronor.

Generalpoststyrelsen har för nästa budgetår äskat 1 900 000 kronor, därav 300 000 kronor avse garagebyggnader m. m., 1 300 000 kronor inköp av fordon till postdiligenstrafiken och 300 000 kronor förvärv av billinjer.

Departementschefen har, med hänsyn till att medelförbrukningen under innevarande och nästa budgetår väntas understiga det belopp som vid ingången av löpande budgetår stod till styrelsens förfogande för garagebyggnader, icke funnit någon ytterligare medelsanvisning erforderlig för ifrågasvarande ändamål. Styrelsens övriga förslag under förevarande rubrik har icke givit departementschefen anledning till erinran.

Utskottet. Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1949/50 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) <i>Anskaffning av bilmateriel för diligenströrelsen</i>	1 300 000 kronor,
b) <i>Förvärv av billinjer</i>	300 000 kronor.

6:o) *Postverkets dispositionsanslag*. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 6, s. 20—21), som innebär oförändrad medelsanvisning för nästa budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom *Postverkets dispositionsanslag* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 700 000 kronor.

Telegrafverket.

7:o) *Utvecklingen av telegrafverkets rörelse*. I statsrådsprotokollet har (punkt 7, s. 22—37) lämnats en redogörelse för utvecklingen av telegrafverkets rörelse.

Telegrafstyrelsen har i skrivelse den 8 oktober 1948 lämnat de uppgifter rörande utvecklingen av telegrafverkets rörelse, mätt i antalet telefonapparater och radiolicenser samt taxerade rikssamtal och telegram under tiden fr. o. m. år 1941, som framgå av tabellen på nästa sida. Uppgifterna för år 1948 äro därvid beräknade med ledning av utvecklingen under tiden januari—september.

Såsom framgår av siffrorna i tabellen har, påpekar telegrafstyrelsen, den av Kungl. Maj:t genom beslut den 5 december 1947 fastställda höjningen av inträdesavgiften medfört åsyftad minskning i apparatökningen. Mot en ökning med 111 400 apparater under år 1947 svarar sålunda en beräknad ökning med 85 000 apparater under år 1948. Delvis till följd härav har — efter en tidigare oavbruten stegring — antalet abonnenter, som måst vänta på inkoppling av sina apparater, icke under år 1948 visat någon ytterligare ökning. Även vänteliderna för beställda rikssamtal ha genom inkoppling av ett

Å r	Telefonapparater			Radiolicenser		
	antal vid årets slut	ökning		antal vid årets slut	ö k n i n g	
		absolut	i %		absolut	i %
1941	960 300	70 500	7·9	1 550 700	80 300	5·5
1942	1 015 300	55 000	5·7	1 628 100	77 400	5·0
1943	1 071 400	56 100	5·5	1 709 000	80 900	5·0
1944	1 146 000	74 600	7·0	1 784 200	75 200	4·4
1945	1 221 100	75 100	6·6	1 839 900	55 700	3·1
1946	1 314 100	93 000	7·6	1 895 300	55 400	3·0
1947	1 425 500	111 400	8·5	1 959 300	64 000	3·4
1948	1 510 500	85 000 ¹	5·9	2 020 000	61 000	3·1

År	Taxerade rikssamtal		Taxerade telegram	
	antal	ökning i %	antal	ökning i %
1941	69 011 000	7·3	5 151 000	— 4·5
1942	74 917 000	8·6	5 438 000	5·6
1943	79 255 000	5·8	5 910 000	8·7
1944	84 845 000	7·1	6 379 000	7·9
1945	88 106 000	3·8	7 279 000	14·1
1946	95 341 000	8·2	8 287 000	13·8
1947	99 335 000	4·1	8 263 000	— 0·3
1948	104 000 000	4·7	8 350 000	1·1

stort antal nya riksförbindelser och nya expeditionsplatser undergått en viss, om också allttjämt långt ifrån tillräcklig minskning.

Telegrafstyrelsen redogör härefter för läget i fråga om automatiseringen av landets telefontät och framhåller därvid bland annat, att vid utgången av år 1947 ca 60 % av alla telefonapparater i landet voro anslutna till automatiska stationer, medan antalet automatiserade stationer uppgick till endast 18 % av hela antalet. Skillnaden beror därpå, att automatiseringen från början inriktades på de största manuella stationerna.

Trots att automatiseringen bedrivits i den takt, som varit möjlig med hänsyn till befintliga produktionsresurser, har abonnentökningen totalt sett varit så stor, att antalet apparater, anslutna till manuella stationer, sedan mitten på 1930-talet absolut taget visat en visserligen långsam men dock oavbruten stegring. Om denna utveckling skulle fortsätta, framhåller telegrafstyrelsen, skulle det tydligen innebära, att en fullständig automatisering av vårt lands telefontät aldrig skulle komma till stånd. I anslutning härtill be-

¹ Enligt en i slutet av november 1948 inom telegrafstyrelsen företagen ny beräkning kan ökningen av antalet telefonapparater under 1948 uppskattas till 79 000.

rör styrelsen ingående de fördelar, icke minst för telegrafverket, som automatiseringen medför.

Telegrafstyrelsen övergår härefter till att lämna en redogörelse för utvecklingen av telegrafväsendet. Styrelsen erinrar, att antalet telegram under senare år hållit sig tämligen konstant. Emellertid har man med säkerhet att emotse en stark utveckling beträffande s. k. abonnentelegrafi. Det är härvidlag fråga om en jämförelsevis ny form av telekommunikationer, bestående däri, att möjlighet öppnas att abonnera på en skrivande telegrafapparat (teleprinter), med vilken vederbörande abonnent kan direkt korrespondera med andra motsvarande abonnenter såväl inom Sverige som i andra länder. Intresset för anslutning till abonnentelegrafinätet har både i Sverige och andra länder visat sig vara mycket stort. För närvarande föreligga hos telegrafverket ett stort antal anmälningar om abonnemang, vilka dock icke kunnat effektueras av brist på materiel. Någon större utökning av nätet kan ej heller komma till stånd, förrän man ersatt nuvarande försöksanläggning med större automatiska förmedlingsstationer. I detta syfte ha av telegrafstyrelsen företagits vissa förberedande åtgärder. Undersökningar pågå också om möjligheten att samordna ett blivande större automatiskt abonnentelegrafinät med det inländska kommersiella telegrafnätet. Av skrivelsen inhämtas vidare, att telegrafverket under senare år i stigande omfattning anordnat abonnerade inhemska eller internationella fasta telegraafförbindelser, d. v. s. förbindelser som stå fast uppkopplade för att möjliggöra skrivning medelst teleprinter direkt mellan två bestämda korrespondenter.

Den utveckling av telegrafväsendet till helt eller delvis nya användningsområden, som här blivit nämnda, har möjliggjorts därigenom, att man för jämförelsevis låg kostnad kan erhålla ett stort antal telegraafförbindelser i kablarna för riksledningar. En enda fyrtrådig telefonledning i en rikskabel kan sålunda medelst s. k. tontelegrafi användas för upp till 18 samtida telegraafförbindelser.

I de av telegrafstyrelsen för budgetåret 1949/50 begärda investeringsanslagen till riks- och landskablar m. m. samt till telefon- och telegrafstationer ingå även vissa mindre belopp för påbörjande av den här nämnda utbyggnaden av abonnentelegrafinätet i Sverige samt för anskaffande av tontelegraftutrustningar.

Beträffande ifrågasatt nedsättning av de genom Kungl. Maj:ts beslut den 5 december 1947 höjda inträdesavgifterna för telefonabonnemang framhåller telegrafstyrelsen, att såvitt nu kan bedömas måste en dylik nedsättning medföra en stegring av abonnentökningen till över 90 000 apparater per år. Detta måste leda till antingen att kön av väntande abonnenter kommer att växa eller att telegrafverkets anläggningsarbeten måste ges större omfattning än eljest skulle vara erforderligt.

På grundval av det nu anförda har telegrafstyrelsen framlagt sina anslagsanskanden å tilläggsstat för innevarande budgetår och å riksstaten för nästa budgetår. En sammanställning av de för budgetåret 1946/47—

1948/49 anvisade samt å tilläggsstat för sistnämnda budgetår och å riksstaten för budgetåret 1949/50 äskade anslagen under telegrafverkets fond visar följande siffror.

	1946/47	1947/48	1948/49	1949/50
	t u s e n t a l k r o n o r			
Telefonstations- och förrådsbyggnader m. m...	12 835	13 040	1 810	5 280
Telefon- och telegrafanläggningar	102 200	130 660	97 790	162 235
			+ 12 100 ¹	
Radioanläggningar	7 615	4 685	1 640	4 300
Diverse anslag	4 370	3 875	3 700	7 380
	Summa 127 020	152 260	117 040	179 195

De för budgetåret 1949/50 äskade anslagen till telefonstations- och förrådsbyggnader m. m. avse 7 särskilda byggnadsföretag. Anslagen till telefon- och telegrafanläggningar fördela sig på Riks- och landskablar med 45,65 miljoner kronor, på Telefon- och telegrafstationer med 49,585 miljoner kronor och på Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar med 67 miljoner kronor. Av de för samma budgetår till radioanläggningar äskade beloppen falla på Fartygsradiostationer m. m. 0,5 miljon kronor, på Ny rundradiostation i Stockholm 0,5 miljon kronor, på Rundradiosändare för kortvåg i Hörby 1,3 miljon kronor, på Vissa rundradioanläggningar 0,5 miljon kronor, på Trådradioanläggningar 1 miljon kronor samt på Markradiostationer för luftfarten 0,5 miljon kronor. Under posten Diverse anslag upptar telegrafstyrelsen för nästa budgetår till Inköp av fastigheter 0,7 miljon kronor, till Försvarsberedskap vid telegrafverket 3,68 miljoner kronor och såsom Telegrafverkets dispositionsanslag 3 miljoner kronor.

Telegrafstyrelsen har vidare hemställt om en ökning av telegrafverkets rörliga kredit i riksgäldskontoret från 35 till 50 miljoner kronor.

Över telegrafstyrelsens framställning ha yttranden avgivits av arbetsmarknadsstyrelsen, industrikommissionen, fullmäktige i riksgäldskontoret och riksräkenskapsverket (s. 28—30).

Departementschefen har anfört bland annat följande.

En bedömning av telegrafverkets utveckling under kommande år kan ej ske utan beaktande av det samband som råder mellan rörelsens olika grenar samt den bundenhet i tiden som är en följd av de tekniska förhållandena. Jag har med anledning härav gjort mig underrättad om, vilka planer telegrafverkets ledning har i fråga om verkets utveckling på längre sikt. Dessa planer, vilka i april förra året under hand delgivits kommunikationsdepartementet, sammanfattas här såsom långtidsplanen. Huvuddragen i denna plan äro följande. Antalet telefonapparater, som vid slutet av 1947 var 1 425 000, förutsättes bli nära fördubblat till år 1965. Under samma tid skulle en fullständig automatisering av landets telefontät genomföras och interurban snabbtrafik införas genom utläggande av nya rikskablar av koaxialtyp. I

¹ Äskat å tilläggsstat.

samband härmed beräknas antalet rikssamtal komma att ungefär fördubblas. Vidare förutsättes, att landsbygdens telefonförhållanden skola förbättras enligt 1946 års riksdags beslut och att abonnenttelegrafen kommer att starkt öka. Antalet radiolicenser antages öka till 2,4 miljoner. Av riksdagen redan fattade principbeslut om byggande av radiohus i Stockholm, rundradiosändare för kortvåg i Hörby, nya rundradiostationer i Stockholm och Sundsvall samt införande av trådradio för radiolyssnare i trakter med dåliga trådlösa mottagningsförhållanden — de återstående kostnaderna härför, omräknade till nuvarande prisläge, beräknas till ca 145 miljoner kronor — förutsätter styrelsen även bliva effektuerade. Medelsbehovet för telegrafstyrelsens långtidsplan har angivits endast för de närmaste fem budgetåren. Vid det prisläge som rådde våren 1948 skulle de sammanlagda engångskostnaderna för denna femårsplan uppgå till nära 1 miljard kronor.

En närmare granskning av denna plan visar, att telegrafstyrelsen — i kundtjänstens intresse — eftersträvat att under de närmaste åren söka anpassa sin anläggningsverksamhet efter behoven, sådana dessa kunna väntas utveckla sig med ledning av erfarenheterna från de närmast förflutna åren. Beträffande ökningen av abonnentantalet förutsättes sålunda, att denna under budgetåret 1948/49 skulle uppgå till 90 000 och därefter undan för undan stiga till 132 000 under budgetåret 1953/54. Under den första tredjedelen av tiden fram till 1965 skulle ungefär halva ökningen inträffa. Den beräknade genomsnittliga ökningen under perioden utgör ca 75 000 apparater. Automatiseringsarbetena förutsätts likaledes skola ökas i omfattning under den närmaste 5-årsperioden.

Ett genomförande av de skisserade planerna skulle otvivelaktigt — framhåller departementschefen vidare — även för telegrafverket såsom affärsföretag medföra stora ekonomiska fördelar. Företagsekonomiska förutsättningar föreligga sålunda att inom telegrafverket göra betydande räntabla investeringar. Telegrafverket befinner sig här i ett liknande läge som andra affärsdrivande verk och många enskilda företag. Alla aktuella investeringar kunna emellertid för närvarande icke utföras inom ramen för de resurser som stå till förfogande för realkapitalbildning. Telegrafstyrelsens investeringsönskemål äro visserligen av hög angelägenhetsgrad, men det finnes även andra anspråk på investeringar, som konkurrera med telegrafverkets om de tillgängliga resurserna.

I anslutning härtill har departementschefen bland annat anfört följande.

Långtidsplanen är, som jag redan framhållit, uppbyggd på att en ökning av investeringarna skall komma till stånd under de närmaste åren. I första hand skulle installationerna av telefonapparater kraftigt öka. En sådan ökning driver framför sig en motsvarande utvidgning av stationsutrustningar och — i den mån trafiken ökar — även av kabelanläggningarna. En sådan utveckling av investeringarna, att dessa ökas under de närmaste åren för att därefter bedrivas i minskad takt, bör emellertid i nuvarande läge undvikas.

Mot bakgrunden av det anförda synes det enligt min mening som om övervägande skäl talade för att telegrafverkets investeringar böra något förskjutas i tiden. Den i långtidsplanen för telegrafverkets utveckling beräknade takten i investeringsverksamheten måste dämpas under de närmaste åren. Såvitt nu kan bedömas, kan någon ytterligare ökning av investering-

arna knappast ifrågakomma. Under nästa budgetår måste i stället en minskning äga rum, och telegrafstyrelsen bör även vid den fortsatta planläggningen av verksamheten vara så återhållsam, att en ökning av investeringsvolymen utöver nivån för budgetåret 1949/50 ej blir ofrånkomlig under tiden därefter. Möjligt är, att investeringarna efter några år ånyo skola kunna ökas utan men för andra berättigade intressen.

Beträffande telegrafstyrelsens anslagsäskanden för nästa budgetår anför departementschefen följande.

Efter höjningen av inträdes- och abonnemangsavgifterna 1947 har efterfrågan på nya abonnemang minskat. Denna omständighet i förening med svårigheterna att få erforderlig materiel har bringat ned nettoökningen av antalet telefoner från 111 000 under 1947 till 79 000 under 1948. För budgetåret 1948/49 kommer ökningen sannolikt att stanna vid ca 75 000 apparater. En ökning av apparatantalet i denna omfattning synes dock innebära en kännbar påfrestning på materielsidan. Med hänsyn härtill och då en ökning av apparatantalet med nödvändighet drar med sig ökade investeringar jämväl i stationsutrustningar och kablar förordar jag, att anslaget för budgetåret 1949/50 till Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar bestämmas på sådant sätt, att apparatökningen begränsas till högst 60 å 65 000 apparater under budgetåret. Även med denna utgångspunkt skulle ökningen ungefär motsvara den som uppnåddes under rekordåret 1938. I enlighet härmed kan medelsförbrukningen för budgetåret 1949/50 beräknas till ca 50 miljoner kronor. Anslaget bör bestämmas till samma belopp.

För innevarande budgetår kan medelsbehovet beräknas bliva 60 miljoner kronor. Då anslaget för innevarande budgetår anvisats med 54,7 miljoner kronor och av detta belopp ca 2,4 miljoner kronor redan använts för täckande av brist å anslaget för budgetåret 1947/48 skulle å tilläggsstat för innevarande budgetår behöva anvisas skillnaden mellan den beräknade medelsförbrukningen, ca 60 miljoner kronor, och tillgängliga medel (54,7 — 2,4) 52,3 miljoner kronor eller i runt tal ca 8 miljoner kronor. Jag kommer senare i dag att tillstyrka anslagets anvisande.

Telegrafstyrelsen har i detta sammanhang i sina petita berört frågan om inträdesavgifterna för telefonabonnemang. Styrelsen räknar med att en sänkning av dessa avgifter skulle stegra abonnentökningen till över 90 000 apparater per år. Jag kan under sådana förhållanden samt för övrigt även av statsfinansiella skäl icke för närvarande förorda någon sänkning av avgifterna.

Medelsförbrukningen å anslaget till Telefon- och telegrafstationer uppgick budgetåret 1947/48 till 29,6 miljoner kronor. I sina beräkningar av medelsförbrukningen under budgetåret 1948/49 angav telegrafstyrelsen hösten 1947 motsvarande belopp för innevarande budgetår till ca 41,4 miljoner kronor. I 1948 års statsverksproposition förordade jag dock en minskning av medelsförbrukningen med åtminstone 4 miljoner kronor. Jag anser mig i enlighet härmed böra utgå från att medelsförbrukningen under innevarande budgetår kommer att stanna vid i runt tal 37 miljoner kronor. Telegrafverkets behov av stationsutrustningar för automatiserings- och utökningsändamål är som jag redan påpekat mycket stort. Trots detta synes en minskning även av dessa investeringar nu bli nödvändig. Jag vill dock förorda, att medelsförbrukningen må bibehållas vid samma belopp, 37 miljoner kronor, som förutses för innevarande budgetår. På grund av redan inträdda kostnadsstegringar innebär förslaget en volymmässig minskning av investe-

ringarna. Under dessa förutsättningar bör anslaget för nästa budgetår bestämmas till 28 miljoner kronor. Då telegrafstyrelsen i sina petita äskat 49,6 miljoner kronor, innebär detta en minskning med 21,6 miljoner kronor jämfört med telegrafstyrelsens förslag. Härvid är dock att märka, att styrelsen vid sin anslagsberäkning utgått från att, vid bifall till styrelsens förslag, reservationer på icke mindre än 10,4 miljoner kronor skulle kvarstå vid utgången av budgetåret 1949/50. Den reella minskningen jämfört med styrelsens beräkningar uppgår sålunda till 11,2 miljoner kronor, varav 2,4 miljoner beräknas falla på budgetåret 1948/49 och 8,8 miljoner kronor på budgetåret 1949/50.

Anslaget till Riks- och landskablar belastades budgetåret 1947/48 med ett belopp av 29,3 miljoner kronor. För innevarande budgetår förutsågs i 1948 års statsverksproposition en medelsförbrukning å anslaget av i runt tal 37 miljoner kronor. Förhållandena ha numera ändrats så att en strängare prövning av telegrafstyrelsens medelsanspråk blivit nödvändig. Hänsyn måste sålunda tagas till den begränsade tillgången på koppar och bly samt behovet av att använda tillgängligt material jämväl för annan produktion bl. a. inom starkströmsindustrien. Jag har därför utgått från, att medelsförbrukningen under innevarande budgetår skall kunna begränsas till 34 miljoner kronor och under nästa budgetår till 32 miljoner kronor. Under dessa förutsättningar kan anslaget för budgetåret 1949/50 bestämmas till 24 miljoner kronor, vilket innebär en minskning med 21,7 miljoner kronor jämfört med telegrafstyrelsens förslag. Den reella minskningen begränsas dock till 12 miljoner kronor, då hänsyn tages till beräknad kvarstående reservation vid budgetårets utgång. Av detta belopp falla 3 miljoner kronor på budgetåret 1948/49 och 9 miljoner kronor på budgetåret 1949/50.

De nedskärningar jag förordat i fråga om de båda sistnämnda anslagen komma att nödvändiggöra minskade beställningar hos industrien. Jag anser mig icke här böra taga ståndpunkt till frågan, huru en dylik minskning lämpligen bör genomföras. Såsom allmän riktlinje vid utläggandet av beställningar bör dock gälla, att telegrafstyrelsen icke härigenom binder sig för en ökning av investeringarna under tiden efter budgetåret 1949/50.

Telegrafstyrelsen har i sina petita äskat anslag med tillhoppa 5,3 miljoner kronor till 7 telefonstationsbyggnader. Med de begränsningar jag förut förordat beträffande anskaffningen av stationsutrustningar o. d. bör telegrafstyrelsen icke under nästa budgetår påbörja samtliga dessa byggnadsföretag. Byggnaderna komma dock att bli erforderliga under de närmaste åren. Med hänsyn härtill är jag beredd att godtaga styrelsens byggnadsprogram men anser mig ej böra tillstyrka högre medelsanvisning än 3,2 miljoner kronor. Beloppet bör anvisas i form av ett kollektivanslag benämnt Telefonstationsbyggnader m. m. Anslaget bör efter beslut av Kungl. Maj:t få tagas i anspråk allteftersom de olika byggnadsföretagen aktualiseras. Under nästa punkt gör jag hemställan att beloppet äskas av riksdagen. Med hänsyn till föreliggande reservation å anslaget till Inköp av fastigheter anser jag någon ytterligare medelsanvisning ej erforderlig för nästa budgetår.

Vad angår gruppen radioanläggningar tillstyrker jag fortsatt medelsanvisning till Fartygsradiostationer m. m. med 0,5 miljon kronor och till Rundradiosändare för kortvåg i Hörby med 1,3 miljon kronor. Utrustningen till den nya rundradiostationen i Stockholm är avsedd att beställas i utlandet. Med hänsyn till valutaläget förordar jag uppskov med denna beställning. Någon ytterligare medelsanvisning erfordras i så fall ej.

Med hänsyn till föreliggande reservationer å anslagen till Vissa rundradioanläggningar, Trådradioanläggningar och Markradiostationer för luftfarten finner jag mig ej böra tillstyrka anslagsäskandena i dessa delar.

Skulle under budgetåret något nytt medelsbehov framkomma, vilket ej kan bestridas av föreliggande anslagsreservationer, torde dispositionsanslaget efter beslut av Kungl. Maj:t få tagas i anspråk för ändamålet. Jag tillstyrker att sistnämnda anslag anvisas med av styrelsen föreslaget belopp.

Under punkten 11 i det följande kommer jag att tillstyrka, att 2,3 miljoner kronor anvisas till försvarsberedskap vid telegrafverket.

Den investeringsbegränsning, som jag i det föregående förordat, bör avse icke blott anläggningsarbeten, vilka omedelbart belasta investeringsanslagen, utan även telegrafverkets förrådshållning. Förråden böra sålunda anpassas efter den minskade investeringsvolymen. Under en övergångstid kunna visserligen svårigheter uppkomma, men jag har icke ansett mig böra förorda någon ytterligare höjning av telegrafverkets rörelsekredit, vilken så sent som förra året ökats från 25 till 35 miljoner kronor.

Vid bifall till vad jag här föreslagit skulle anslagen under telegrafverkets fond för nästa budgetår behöva anvisas med 112,3 miljoner kronor, vilket innebär en ökning jämfört med budgetåret 1948/49 med 6,4 miljoner kronor och en minskning jämfört med styrelsens förslag med nära 67 miljoner kronor. Såsom jag inledningsvis under punkten 1 framhållit, skulle medelsförbrukningen under budgetåret 1949/50 kunna begränsas till 140 miljoner kronor. Detta belopp överensstämmer även med vad som vid finansberedningarna befunnits kunna inrymmas inom ramen för vad det statsfinansiella läget medgiver.

Utskottet. Under tiden före senaste världskrig hade telegrafverket tillgång till så betydande reserver i stationer och nät, att nya abonnenter kunde inkopplas utan dröjsmål. Trots höjningar av inträdesavgifterna har abonnenttillströmningen under senare år stigit så att dessa reserver nu förbrukats. Abonnenttillströmningen bedömes av telegrafstyrelsen komma att under de närmaste åren bliva än större. Telefon- och telegramtrafiken bedömes erfordra omfattande kabelarbeten. Av driftsekonomiska och andra skäl äro fortsatta automatiseringsarbeten önskvärda. För radions del erfordras nya rundradiosändare och betydande investeringar för trådradioanläggningar.

Med beaktande härav har telegrafstyrelsen uppgjort en plan rörande utvecklingen av telegrafverkets rörelse på längre sikt. Enligt denna plan skulle för mötande av väntade behov investeringarna för de närmaste fem budgetåren komma att uppgå till inemot 1 miljard kronor. En investering av denna storleksordning skulle enligt styrelsens beräkningar betyda en ökning för de närmaste fyra budgetåren i förhållande till den för innevarande budgetår beräknade med omkring 120 miljoner kronor.

Såsom departementschefen framhållit skulle ett realiserande av dessa planer innebära stora ekonomiska fördelar. En investeringsverksamhet av mindre omfattning medför risk att på telegrafverket ställda anspråk på anslutningar och service icke kunna tillgodoses. Med hänsyn härtill måste enligt utskottets mening ett realiserande av den av telegrafstyrelsen uppgjorda planen på längre sikt te sig eftersträvansvärd. Å andra sidan måste i nuvarande läge telegrafverkets investeringsprogram avvägas mot andra önskvärda investeringar inom ramen för landets samlade resurser och bestämmas under hänsynstagande till strävandena att snarast möjligt ernå och vidmakthålla samhällsekonomisk balans. Därvid måste såsom departements-

chefen framhållit icke minst export- och importspörsmålen beaktas. Utskottet delar därför departementschefens uppfattning att ur angivna synpunkter telegrafverkets investeringar böra något förskjutas i tiden. Utskottet har sålunda — under hänvisning jämväl till vad ovan under punkten 1:o anförts — icke något att erinra mot att telegrafverkets medelsbehov för nästa budgetår anpassas efter ett beräknat investeringsbelopp av omkring 140 miljoner kronor.

Departementschefen har uttalat att telegrafstyrelsen vid den fortsatta planläggningen av verksamheten bör vara så återhållsam att en ökning av investeringsverksamheten utöver nivån för budgetåret 1949/50 icke blir ofrånkomlig under tiden därefter, ävensom att frågan om utformningen av ett enligt antydda riktlinjer modifierat långtidsprogram framdeles kommer att upptagas till förnyat övervägande. Utskottet vill i anslutning härtill framhålla önskvärdheten av att vid dessa överväganden en lösning eftersträvas, som icke för någon längre tidrymd omöjliggör en ökning av telegrafverkets investeringsverksamhet.

Med utgångspunkt från en investeringsverksamhet under budgetåret 1949/50 av 140 miljoner kronor har departementschefen förordat anvisande för nämnda budgetår för telegrafverkets del av 112,3 miljoner kronor. Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning under de olika anslagsgrupperna och anslagen har icke föranlett erinran från utskottets sida. Förslaget att beträffande telegrafverkets telefonstationsbyggnader övergå till ett kollektivanslag, Telefonstationsbyggnader m. m., tillstyrkes jämväl.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet anfört.

8:o **Telefonstationsbyggnader m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt 8, s. 37—42) föreslagit riksdagen att till Telefonstationsbyggnader m. m. för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 3 200 000 kronor.

Till förevarande ändamål ha för innevarande budgetår anvisats tillhoppa 1 410 000 kronor. Enär vid utgången av budgetåret 1947/48 å anslagen till telefonstationsbyggnader m. m. förelåg en reservation av ca 18,3 miljoner kronor, fanns den 1 juli 1948 ett belopp av ca 19,7 miljoner kronor till förfogande.

Telegrafstyrelsen har för nästa budgetår äskat 5 280 000 kronor.

Beträffande den närmare motiveringen för styrelsens förslag torde få hänvisas till propositionen (s. 38—42).

Departementschefen har för nästa budgetår förordat anvisande av 3 200 000 kronor.

Utskottet. Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag får utskottet, under hänvisning till vad utskottet under punkten 7:o anfört, hemställa,

att riksdagen må till *Telefonstationsbyggnader m. m.* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 3 200 000 kronor.

9:o) **Telefon- och telegrafanläggningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 9, s. 43—46) föreslagit riksdagen att till vissa i statsrådsprotokollet angivna telefon- och telegrafanläggningar för budgetåret 1949/50 anvisa investeringsanslag å tillhopa 102 miljoner kronor.

De under förevarande rubrik äskade anslagen framgå av följande uppställning, vari jämväl upptagits de för innevarande budgetår anvisade (äskade) beloppen.

	1948/49	1949/50
Riks- och landskablar m. m.	27 140 000	24 000 000
Telefon- och telegrafstationer	15 900 000	28 000 000
Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar	54 750 000	50 000 000
	+ 12 100 000 ¹	
	<hr/> 109 890 000	102 000 000.

Telegrafstyrelsen har för nästa budgetår begärt anslag till ifrågavarande ändamål å respektive 45 650 000, 49 585 000 och 67 000 000 kronor.

Utskottet. Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag får utskottet, under hänvisning till vad utskottet under punkten 7:o) anfört, hemställa,

att riksdagen må för budgetåret 1949/50 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

- a) *Riks- och landskablar m. m.* 24 000 000 kronor,
- b) *Telefon- och telegrafstationer* 28 000 000 kronor,
- c) *Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar* .. 50 000 000 kronor.

10:o) **Radioanläggningar för telegrafverket.** Kungl. Maj:t har (punkt 10, s. 46—47) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1949/50 anvisa följande investeringsanslag, nämligen till Rundradiosändare för kortväg i Hörby 1 300 000 kronor och till Fartygsradiostationer m. m. 500 000 kronor.

Till radioanläggningar (med undantag av markradiostationer för luftfarten) ha för innevarande budgetår anvisats tillhopa 1 300 000 kronor. Då vid utgången av budgetåret 1947/48 å ifrågavarande anslag förelåg en reservation av 10 miljoner kronor, fanns den 1 juli 1948 ett belopp av 11,3 miljoner kronor till förfogande för pågående och nya anläggningar.

Telegrafstyrelsen har för nästa budgetår begärt anslag med sammanlagt 3 800 000 kronor, fördelade på följande anläggningar.

¹ Äskat å tilläggsstat.

Rundradiosändare för kortvåg i Hörby	1 300 000
Ny rundradiostation i Stockholm	500 000
Vissa rundradioanläggningar	500 000
Trådradioanläggningar	1 000 000
Fartygsradiostationer m. m.	500 000

Summa kronor 3 800 000.

Departementschefen har tillstyrkt anvisande av 1 300 000 kronor för rundradiosändaren i Hörby och av 500 000 kronor för fartygsradiostationer m. m.

Utskottet. Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag får utskottet, under hänvisning till vad utskottet under punkten 7:o) anfört, hemställa,

att riksdagen må för budgetåret 1949/50 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

- a) *Rundradiosändare för kortvåg i Hörby* 1 300 000 kronor,
 b) *Fartygsradiostationer m. m.* 500 000 kronor.

11:o) **Försvarsberedskap**. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 11, s. 47—48) hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1949/50 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

- a) *Anordnande av reservtelegrafstation* 2 000 000 kronor,
 b) *Reservutrustningar för automatiska telefonstationer* 300 000 kronor.

12:o) **Telegrafverkets dispositionsanslag**. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 12, s. 48—49), som innebär oförändrad medelsanvisning för nästa budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom *Telegrafverkets dispositionsanslag* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor.

Statens järnvägar.

13:o) **Byggnader och anläggningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 13, s. 50—61) förslagit riksdagen att till vissa i statsrådsprotokollet angivna byggnader och anläggningar för budgetåret 1949/50 anvisa investeringsanslag å tillhoppa 41 535 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehäft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Velander* (I: 57) och den andra inom andra kammaren av herrar *Statin* och *Östlund* (II: 98), i vilka hemställts, att riksdagen i anledning av vad i statsverkspropositionen, kapitalbudgeten, under rubriken Statens järnvägar föreslagits ville hos Kungl. Maj:t hemställa, att frågan om ianspråktagande av det av riksdagen år 1947 beslutade begynnelseanslaget på 3 miljoner kronor för ostkustbanans elektrifiering snarast möjligt måtte upptagas till förnyad prövning,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Heiding* och *Mannerskantz* (I: 86) och den andra inom andra kammaren av herr *Jonsson* i Skedsbygd (II: 102), i vilka hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t *dels* uttala sig för att något avbrott i järnväselektrifieringen icke tills vidare bör ifrågakomma, *dels ock* hemställa, att Kungl. Maj:t ville senast till nästa års riksdag framlägga de anslagsäskanden, som för elektrifieringsarbetets fortsättande kunna vara erforderliga.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sma yrkanden får utskottet hänvisa till motionerna I: 57 och I: 86.

Till förevarande ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett sammanlagt belopp av 26 170 000 kronor. Vid utgången av budgetåret 1947/48 förelägo reservationer å tillhoppa 61,5 miljoner kronor å anslag under denna huvudgrupp.

Järnvägsstyrelsen har för nästa budgetår äskat 55 155 000 kronor. Äskandena avse följande anslagsändamål.

	Kronor
Bangårdar	4 000 000
Dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar	7 000 000
Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden	5 000 000
Broar m. m.	3 000 000
Husbyggnader	7 000 000
Växel- och signalsäkerhetsanläggningar	4 500 000
Telefonanläggningar m. m.	4 860 000
Elektriska belysningsanläggningar	400 000
Anläggningar för elektrisk tågdrift	9 250 000
Elektrifiering av linjen Uddevalla—Strömstad med Smedberg— Lysekil	4 710 000

	Kronor
Lokstations- och driftverkstadsanläggningar	725 000
Anläggningar vid huvudverkstäderna	710 000
Verkstadsmaskiner m. m.	4 000 000
Summa kronor	55 155 000

Styrelsen har i sina petita utgått från att medelsförbrukningen å investeringsanslagen till byggnader och anläggningar, vilken för innevarande budgetår beräknas komma att uppgå till ca 62 miljoner kronor, under budgetåret 1949/50 skall ytterligare ökas till nära 73 miljoner kronor.

Över järnvägsstyrelsens medelsäskanden ha yttranden avgivits av arbetsmarknadsstyrelsen och industrikommissionen (s. 58 o. 59).

Departementschefen har inledningsvis framhållit, att stora svårigheter torde möta att tillhandahålla järn och stål i den omfattning järnvägsstyrelsen förutsatt. Den starka belastningen av den elektriska industrien kommer vidare att medföra svårigheter för genomförande av vissa delar av styrelsens anskaffningsprogram. Departementschefen erinrar jämväl om att statens järnvägars andel av investeringarna inom ramen för särskilda byggnadstillstånd måst bestämmas med hänsyn till den allmänna begränsning av investeringsverksamheten som kommit till uttryck i den nu fastställda investeringsbudgeten för 1949.

I anslutning härtill anför departementschefen följande.

Som en följd av dessa förhållanden har jag funnit mig böra förorda, att vissa begränsningar göras i styrelsens förslag. Dessa resultera i en minskning av investeringsutgifterna under gruppen byggnader och anläggningar till ungefär samma nivå som förra budgetåret. Jag har därvid sökt att i möjligaste mån beakta järnvägsstyrelsens önskemål om en ökning av investeringarna på vissa områden, ehuru detta dock kunnat ske endast i begränsad omfattning. Jag tillstyrker sålunda, att anslagen till Broar m. m., Lokstations- och driftverkstadsanläggningar och Verkstadsmaskiner m. m. anvisas med av styrelsen föreslagna belopp, 3 miljoner, 725 000 respektive 4 miljoner kronor. Jag förordar vidare, att följande anslag anvisas i syfte att möjliggöra en ökning av investeringsutgifterna nästa budgetår jämfört med detta, nämligen till Bangårdar 2,5 miljoner kronor, till Husbyggnader 5 miljoner kronor och till Anläggningar vid huvudverkstäder 200 000 kronor.

Arbetena med dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar samt fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden äro beroende av tillgången på räls. Industrikommissionen har upplyst, att högst 21 800 ton av järnvägsstyrelsens årsbehov kan erhållas inom landet. Av denna kvantitet beräknas ca 20 000 ton åtgå för normala rälsutbyten, och följaktligen skulle endast ca 1 800 ton kunna disponeras för dubbelspårsarbetena. I 1948 års statsverksproposition meddelade jag, att 7 mil bana färdigtterrasserats för dubbelspår fram till den 1 december 1947 utan att räls kunnat erhållas till spåröverbyggnaden. Den 1 december 1948 hade den icke rälslagda, färdigtterrasserade banvallen ökat i längd till 11 mil. Dubbelspårsarbetena synas nu böra inriktas på att såvitt möjligt rälslägga i övrigt färdigställda sträckor och att nedbringa terrasserings- och andra arbeten så att de olika arbetena komma i takt med varandra. Enligt vad jag inhämtat från järnvägsstyrelsen bör det bliva möjligt, att under nästa budgetår friställa ytterligare ca 3 000 ton räls för dubbelspårsarbeten, varvid dock rälsutbytena skulle minskas i

motsvarande mån. Man skulle sålunda kunna räslägga ca 5 mil dubbelspår av de förutnämnda sträckorna å sammanlagt 11 mil. Om denna arbetstakt kan hållas ytterligare ett eller två år, skulle man därefter ha kommit i bättre balans i dubbelspårsarbetena, förutsatt att terrasserings- och andra arbeten under mellantiden nedbringas. Av sysselsättningspolitiska skäl böra emellertid sistnämnda arbeten ej helt inställas. Med hänsyn till nu nämnda förhållanden förordar jag, att medel för utförande av dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar anvisas jämväl för nästa budgetår och att anslagsbeloppet bestämmas till 5 miljoner kronor, vilket innebär en minskning med 2 miljoner kronor i jämförelse med järnvägsstyrelsens förslag. Överflyttningen av räls från arbeten med rälsutbyten till dubbelspårsarbeten medför en minskning av medelsförbrukningen och anslagsbehovet för rälsutbyten från av järnvägsstyrelsen föreslagna 5 till 2 miljoner kronor. Hänsyn har därvid tagits till föreliggande reservationer.

Anslaget till Växel- och signalsäkerhetsanläggningar bör anvisas med 4 miljoner kronor, vilket innebär en ökning med ca 10 % jämfört med den medelsförbrukning, som förutsetts för innevarande budgetår. Till Telefonanläggningar m. m. äskar styrelsen 4 860 000 kronor. I december 1948 förutsåg styrelsen, att medelsbehovet skulle minska med 160 000 kronor på grund av leveransförseningar. Då även beställningarna av ny materiel böra begränsas i förhållande till vad styrelsen föreslagit, förordar jag, att anslaget för nästa budgetår bestämmas till 4 miljoner kronor. Mot styrelsens förslag om anvisande av 400 000 kronor till Elektriska belysningsanläggningar har jag ej funnit anledning till erinran. Anslaget till Anläggningar för elektrisk tågdrift bör däremot, med hänsyn till det ansträngda läge, vari den elektriska industrien befinner sig, samt den begränsade ramen för byggnads- och anläggningsverksamheten vid statens järnvägar, bestämmas till 8 miljoner kronor. Vad slutligen angår anslaget till elektrifiering av linjen Uddevalla—Strömstad med Smedberg—Lysekil har jag från järnvägsstyrelsen inhämtat att, på grund av ändrade dispositioner, ett belopp av 2 miljoner kronor kommer att skjutas över till budgetåret 1950/51. Det för budgetåret 1949/50 erforderliga anslaget kan följaktligen bestämmas till (4 710 000 — 2 000 000) 2 710 000 kronor.

Vid bifall till vad jag här föreslagit kommer det sammanlagda anslagsbeloppet för nästa budgetår under gruppen byggnader och anläggningar att uppgå till 41 535 000 kronor, vilket innebär en anslagsmässig ökning med 15 365 000 kronor jämfört med budgetåret 1948/49. Som jag förut påpekat kunna emellertid de reella investeringarna beräknas något minska under budgetåret 1949/50.

Utskottet har under punkten 1:o) i princip tillstyrkt departementschefens förslag att anslagen för statens järnvägar för budgetåret 1949/50 utmätas med utgångspunkt från en beräknad investeringsvolym under budgetåret av samma storlek som den för innevarande budgetår beräknade, eller omkring 140 miljoner kronor.

Med hänsyn till de reservationer som beräknas föreligga vid ingången av budgetåret 1949/50 har departementschefen ansett det sammanlagda anslagsbeloppet för sistnämnda budgetår kunna begränsas till 98,8 miljoner kronor, mot av järnvägsstyrelsen äskade 132,2 miljoner kronor. För nu förevarande anslagsgrupp innebär emellertid Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1949/50 en anslagsökning i förhållande till innevarande budgetår med om-

kring 15 miljoner kronor. Därvid är att märka, att järnvägsstyrelsens förslag helt tillgodosetts beträffande vissa anslag. I fråga om andra anslag har den föreslagna medelsanvisningen, ehuru begränsad i förhållande till järnvägsstyrelsens förslag, dock bedömts medgiva en ökning av investeringsverksamheten under nästa budgetår. Vad särskilt angår anslagen till dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar samt fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnader har departementschefen förordat en betydande minskning — 5 miljoner kronor — i förhållande till järnvägsstyrelsens förslag. Utskottet delar härvidlag departementschefens uppfattning om lämpligheten av att med utgångspunkt från tillgången på räls och längden av färdigställd men ej rälsbelagd banvall minska på terrasseringsarbetena.

Utskottet tillstyrker att anslagen till byggnader och anläggningar anvisas med av Kungl. Maj:t föreslagna belopp.

För elektrifieringsarbeten har Kungl. Maj:t icke äskat anslag för nästa budgetår utöver det belopp som erfordras för fullföljande av arbetena å linjen Uddevalla—Strömstad med Smedberg—Lysekil. Nämda linje beräknas bli färdig under nästa budgetår. Något statsmakternas principbeslut rörande det fortsatta elektrifieringsprogrammet föreligger icke.

I statsverkspropositionen till 1947 års riksdag (bilaga 27, punkt 58, s. 103) anmälde att järnvägsstyrelsen framlagt förslag om fortsatt elektrifiering av statsbanenätet. Programmet omfattade bandelar om sammanlagt 1 250 bankilometer till en kostnad av 165 miljoner kronor. Föredragande departementschefen fann emellertid anledning förelägga att förorda ett uppskov med avgörande av frågan om tidpunkten för fullföljande av statsbanenätets elektrifiering i avbidan på att materialsituationen och läget på arbetsmarknaden bleve gynnsammare. Departementschefen ingick därför ej på en närmare prövning av det av järnvägsstyrelsen framlagda programmet. I anledning av väckta motioner uttalade 1947 års riksdag (skrivelse nr 58) bl. a. att — även om tidpunkten för ett igångsättande av fortsatta elektrifieringsarbeten icke då kunde angivas — ett ställningstagande i princip i fråga om det närmast förestående elektrifieringsprogrammet i rådande situation icke vore uteslutet. Riksdagen uttalade att principbeslut snarast möjligt borde fattas rörande det fortsatta elektrifieringsprogrammet och att riksdagen förutsatte att förslag i ämnet snarast möjligt komme att föreläggas riksdagen. I syfte att möjliggöra ett snabbt igångsättande av ett dylikt fortsatt program medgav riksdagen vidare att vissa överskott å tidigare anvisade anslag — beräknade till 3 miljoner kronor — finge disponeras för beställning av materiel och för andra förberedande åtgärder sammanhängande med en fortsatt elektrifiering av statsbanenätet.

På förslag av Kungl. Maj:t anvisades för budgetåret 1948/49 ett särskilt anslag å 3 miljoner kronor till fortsatt elektrifiering av statsbanenätet. Anslaget avsågs för ändamål som angivits av 1947 års riksdag. Vid anslagets beviljande framhöll riksdagen betydelsen av att föreliggande möjligheter beaktades att så snart som möjligt utnyttja anslaget för sådana förberedel-

ser som vore ägnade underlätta ett återupptagande av elektrifieringsverksamheten.

I motionerna I: 86 och II: 102 har hemställts att riksdagen måtte uttala sig för att avbrott i järnvägs elektrifieringen icke bör ifrågakomma och att förslag om medelsanvisning för fortsatta elektrifieringsarbeten böra framläggas för 1950 års riksdag.

De motiv som lågo till grund för 1947 års riksdags uttalande i fråga om angelägenheten att så snart förhållandena det medgiva fortsätta elektrifieringsarbetena fastställa programmet för de närmast ifrågakommande arbetena och vidtaga sådana förberedelser som äro ägnade att underlätta elektrifieringsarbetets återupptagande — utskottet får härvidlag hänvisa till förenämnda skrivelse — äro enligt utskottets mening alltjämt bärande. I dagens läge måste visserligen av olika skäl all möjlig återhållsamhet iakttagas rörande den statliga investeringsverksamheten. Någon medelsanvisning för nästa budgetår till nya elektrifieringsarbeten ifrågasättes icke heller av utskottet. Den tidpunkt närmar sig emellertid alltmer, då nu pågående elektrifieringsarbeten äro slutförda. Att helt skjuta den fortsatta elektrifieringen på framtiden skulle innebära ett beslut av avgörande betydelse för kommunikationsväsendets utveckling. Det vill synas som om ifrågavarande spörsmål är av den vikt att ett principbeslut snarast möjligt om det fortsatta elektrifieringsprogrammet inom ramen för kommunikationsverkens samlade investeringsverksamhet är önskvärt, varför, såsom riksdagen redan uttalat, förslag i ämnet snarast möjligt bör föreläggas riksdagen.

I motionerna I: 57 och II: 98 har hemställts, att frågan om ianspråktagande av förenämnda anslag av 3 miljoner kronor för ostkustbanans elektrifiering snarast möjligt måtte upptagas till förnyad prövning. Utskottet får härvidlag åberopa 1948 års riksdags uttalande om betydelsen av att så snart som möjligt utnyttja anslaget för förberedelser för ett återupptagande av elektrifieringsverksamheten. Utskottet vill emellertid i anslutning härtill erinra om att anslaget icke, såsom motionärerna synas förutsätta, uttryckligen avsetts särskilt för ostkustbanan utan för sådana förberedelser som äro ägnade att underlätta ett återupptagande av elektrifieringen av statsbanenätet som helhet.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

- I. att riksdagen må
för budgetåret 1949/50 anvisa följande investeringsanslag,
nämligen
a) <i>Bangårdar</i>	2 500 000 kronor,
b) <i>Dubbelspårsbyggnader och linje-
omläggningar</i>	5 000 000 kronor,
c) <i>Fortlöpande förstärkning av spår-
överbyggnaden</i>	2 000 000 kronor,
d) <i>Broar m. m.</i>	3 000 000 kronor,
e) <i>Husbyggnader</i>	5 000 000 kronor,

f) Växel- och signalsäkerhetsanläggningar	4 000 000 kronor,
g) Telefonanläggningar m. m.	4 000 000 kronor,
h) Elektriska belysningsanläggningar	400 000 kronor,
i) Anläggningar för elektrisk tågdrift	8 000 000 kronor,
j) Elektrifiering av linjen Varberg— Borås—Herrljunga—Uddevalla—Ström- stad med Smedberg—Lysekil	2 710 000 kronor,
k) Lokstations- och driftverkstadsanläggningar	725 000 kronor,
l) Anläggningar vid huvudverkstäder	200 000 kronor,
m) Verkstadsmaskiner m. m.	4 000 000 kronor;
II. att riksdagen må i anledning av motionerna I: 57 och II: 98 samt I: 86 och II: 102 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet ovan anfört.	

14:o) **Försvarsberedskap.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 14, s. 61—63), vilket i förhållande till innevarande budgetår innebär en anslagsminskning med 120 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Omändring av slutna godsvagnar för manskapstransport* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 160 000 kronor.

15:o) **Rullande materiel.** Kungl. Maj:t har (punkt 15, s. 63—76) föreslagit riksdagen att till viss i statsrådsprotokollet angiven rullande materiel för budgetåret 1949/50 anvisa investeringsanslag å tillhoppa 37 875 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått en inom andra kammaren av herrar *Sandberg* och *Löfroth* väckt motion (II: 250), vari hemställts, att riksdagen ville besluta att godkänna järnvägsstyrelsens förslag om anskaffning av 10 nya ånglok och för budgetåret 1949/50 höja investeringsanslaget för nyanskaffning av ånglok till 2 100 000 kronor.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande får utskottet hänvisa till motionen.

Till rullande materiel har för innevarande budgetår anvisats ett sammanlagt belopp av 34 200 000 kronor. Å tilläggsstat har dessutom för nyanskaffning av malmvagnar äskats 3 000 000 kronor. Vid utgången av budgetåret 1947/48 förelågo reservationer till ett sammanlagt belopp av omkring 41,8 miljoner kronor.

Järnvägsstyrelsen har för nästa budgetår under förevarande rubrik äskat anslag å tillhoppa 53 440 000 kronor. Äskandena avse följande ändamål.

	Kronor
Nyanskaffning av ånglok	2 100 000
Ombyggnad av ånglok	290 000
Nyanskaffning av elektrolok	10 900 000
Ombyggnad av elektrolok	1 000 000
Nyanskaffning av elektromotorvagnar	2 300 000
Ombyggnad av motorvagnar	125 000
Nyanskaffning av rälsbussar	3 000 000
Nyanskaffning av lokomotorer	1 000 000
Nyanskaffning av person- och resgodsvagnar	13 125 000
Ombyggnad av person- och resgodsvagnar	400 000
Nyanskaffning av postvagnar	500 000
Nyanskaffning av godsvagnar	8 840 000
Ombyggnad av godsvagnar	3 360 000
Nyanskaffning av malmvagnar	6 500 000
Summa kronor	53 440 000

Beträffande den närmare motivering för styrelsens förslag torde få hänvisas till propositionen (s. 64—71).

Medelsförbrukningen å statens järnvägars investeringsanslag under gruppen rullande materiel uppgick budgetåret 1947/48 till ca 30 miljoner kronor. För innevarande budgetår beräknas medelsförbrukningen stiga till 57 å 58 miljoner kronor. Järnvägsstyrelsen har i sina *petita* för budgetåret 1949/50 utgått från att investeringsutgifterna under detta budgetår skulle ytterligare stegras till ca 74 miljoner kronor. Denna ökning är delvis en följd av att del- och slutlikvider å tidigare beställd materiel kommit att i ökad omfattning belasta budgetåret 1949/50 samt delvis orsakad av att järnvägsstyrelsen under nämnda budgetår avser att göra nybeställningar av vissa slag av rullande materiel i större omfattning än tidigare.

Över järnvägsstyrelsens anslagssäskanden ha yttranden avgivits av arbetsmarknadsstyrelsen och industrikommissionen (s. 72).

Departementschefen har inledningsvis hänvisat till remissmyndigheternas uttalanden, enligt vilka tveksamhet kan råda ur såväl arbetsmarknads-synpunkt som i fråga om materialförsörjningen rörande möjligheten av en så stor ökning av industribeställningarna som järnvägsstyrelsen förutsatt. Under senare tid ha vidare vissa tendenser framträtt beträffande statens järnvägars trafikrörelse, vilka enligt departementschefens uppfattning tyda på att det omedelbara behovet av fortsatta anskaffningar nu kan bedömas vara av något mindre angelägenhetsgrad än man för ett eller två år sedan kunde förutse. Med hänsyn jämväl till att ytterligare förseningar beträffande leveranserna av redan beställd rullande materiel kunna förväntas utöver dem som voro kända vid avgivande av styrelsens *petita* anser departementschefen, att även en minskning av nybeställningarna bör ske i syfte att ytterligare nedbringa medelsförbrukningen under nästa budgetår samt något minska den framtida belastningen av vederbörande industrier.

Beträffande de särskilda framställningarna under förevarande rubrik har departementschefen anfört följande.

Vad först angår det av järnvägsstyrelsen anmälda behovet av ytterligare dragkraft förordar jag, att den föreslagna anskaffningen av nya ånglok tills vidare uppskjutes. Anslaget kan då bestämmas till 0,9 miljon kronor. De av styrelsen föreslagna ombyggnadsarbetena å ånglok torde likaledes böra anstå. Mot förslaget om anskaffning av nya elektrolok har jag icke något att erinra. Enligt vad styrelsen under hand meddelat kommer emellertid medelsbehovet under anslaget till Nyanskaffning av elektrolok att minskas med 2,2 miljoner kronor på grund av leveransförseningar, varför anslaget för nästa budgetår kan bestämmas till (10,9 — 2,2) 8,7 miljoner kronor. Anslagen till Ombyggnad av elektrolok och Nyanskaffning av lokomotorer böra anvisas med av järnvägsstyrelsen föreslagna belopp, 1 miljon kronor för vardera anslaget.

Beträffande anskaffningen av elektromotorvagnar och rälsbussar har järnvägsstyrelsen under hand meddelat, att sådana leveransförseningar kunna förutses, att medelsbehovet under nästa budgetår kommer att minskas med 650 000 kronor för elektromotorvagnarna och 1 miljon kronor för rälsbussarna. Anslaget till Nyanskaffning av elektromotorvagnar bör i enlighet härmed bestämmas till 1 650 000 kronor. Anslaget till Ombyggnad av motorvagnar bör anvisas med av styrelsen föreslaget belopp, 125 000 kronor. Vid sin beräkning av anslaget till Nyanskaffning av rälsbussar har styrelsen utgått från att beställningarna nästa budgetår skulle ökas till ett 70-tal rälsbussar mot 30 å 40 för innevarande budgetår. Även enligt min mening är en ökning av rälsbussanskaffningen önskvärd, icke minst med hänsyn till att möjligheter härigenom öppnas att i viss utsträckning ersätta loktåg med driftbilligare förbindelser. En ökning av beställningarna bör komma till stånd, men dessa kunna begränsas till ett 50-tal rälsbussar. Vid denna beställningsvolym kommer rälsbussbeståndets utökning att fördelas över en längre tidrymd, varigenom en jämnare belastning av verkstäderna uppnås. Härigenom kommer anslagsbehovet att minskas med ytterligare ca 0,8 miljon kronor. Anslaget bör sålunda anvisas med (3,0 — 1,0 — 0,8) 1,2 miljon kronor.

Järnvägsstyrelsen föreslår vidare, att beställningarna av person- och resgodsvagnar nästa budgetår ökas till 139 stycken mot 102 stycken under innevarande budgetår. En så kraftig ökning av beställningarna synes icke nu böra ske. Jag vill därför förorda, att det föreslagna programmet reduceras med ett 10-tal vagnar. Förskottslikviderna komma i så fall att minskas med ca 0,6 miljon kronor. Enligt uppgifter från järnvägsstyrelsen kan man vidare förutse leveransförseningar, varigenom del- och slutlikvider på tillhoppa ca 1,5 miljon kronor komma att förskjutas till budgetåret 1950/51. Anslaget för nästa budgetår kan i enlighet härmed bestämmas till avrundat 11 miljoner kronor. Anslagen till Ombyggnad av person- och resgodsvagnar samt till Nyanskaffning av postvagnar böra anvisas med av styrelsen föreslagna belopp, 0,4 miljon kronor respektive 0,5 miljon kronor.

Beträffande frågan om anskaffning av s. k. coachvagnar har järnvägsstyrelsen föreslagit, att 6 sådana vagnar anskaffas för en kostnad av ca 250 000 kronor per vagn eller sammanlagt ca 1,5 miljon kronor. Efter en redogörelse för vissa ekonomiska förhållanden som i detta sammanhang äro av betydelse framhåller departementschefen, att här ytterst föreligger en fråga, vilken bör bedömas av järnvägsstyrelsen. Med hänsyn till att man för unge-

får samma belopp kan erhålla 10 vanliga sittvagnar eller 6 coachvagnar och då sålunda även en avvägning måste göras mellan behovet av standardhöjning och kapacitetsökning, bör det enligt departementschefens uppfattning ankomma på järnvägsstyrelsen att, efter den ytterligare utredning som må befinnas erforderlig, disponera anslagsmedlen för det ena eller andra ändamålet.

Departementschefen har vidare anfört följande.

Järnvägsstyrelsen har slutligen äskat medel till Nyanskaffning av godsvagnar med 8 840 000 kronor, till Ombyggnad av godsvagnar med 3 360 000 kronor samt Nyanskaffning av malmvagnar med 6 500 000 kronor. Sistnämnda anskaffning är delvis en följd av att statsmakterna förra året medgivit ökad malmbrytning vid de lappländska malmfälten. Jag tillstyrker, att det för nästa budgetår äskade anslaget anvisas. Till frågan om anvisande av ytterligare anslag för ändamålet å tilläggsstat återkommer jag senare i dag. Nyanskaffningen av godsvagnar synes däremot kunna minskas med ca 200 slutna godsvagnar. Anslagsbehovet minskas i så fall till ca 4,9 miljoner kronor. Å anslaget till Ombyggnad av godsvagnar, vilket huvudsakligen är avsett för inmontering av rullager, förelåg vid ingången av löpande budgetår en reservation av nära 2,9 miljoner kronor. Ytterligare medel torde icke böra anvisas för nästa budgetår.

Vid bifall till vad jag här förordat komma anslagen under gruppen rullande materiel att för nästa budgetår anvisas med sammanlagt 37 875 000 kronor, vilket innebär en ökning med 675 000 kronor jämfört med innevarande budgetår, om därvid även medräknas ett anslag å tilläggsstat till Nyanskaffning av malmvagnar. Medelsförbrukningen torde komma att stanna vid omkring 57 miljoner kronor eller ungefär samma belopp som förutses för innevarande budgetår.

Utskottet. Till nyanskaffning av ånglok har departementschefen förordat anvisande av medel allenast för slutlikvider — 900 000 kronor — för tidigare beställningar. Av järnvägsstyrelsen framställda äskanden — 1 200 000 kronor — för att möjliggöra beställning av tio ånglok ha däremot icke tillgodosetts. I motionen II: 250 har yrkats att anslaget till nyanskaffning av ånglok uppräknas till sistnämnda belopp för anskaffningens genomförande. Enligt utskottets mening lär emellertid denna anskaffning icke vara av högre angelägenhetsgrad än många andra, som i nuvarande läge måste uppskjutas. Utskottet vill därför förorda att förenämnda anslag anvisas med av Kungl. Maj:t föreslaget belopp, 900 000 kronor.

Jämväl övriga anslagsäskanden under förevarande anslagsgrupp tillstyrkas av utskottet. I förevarande sammanhang må emellertid följande framhållas.

Järnvägsstyrelsen har funnit önskvärt, att 560 tvåaxliga godsvagnar anskaffas under nästa budgetår, därav 210 slutna och 350 öppna. Departementschefen har ansett nyanskaffningen böra minskas med omkring 200 slutna godsvagnar. Enligt vad utskottet erfarit från järnvägsstyrelsen är det möjligt att en anskaffning av slutna godsvagnar — därav största behovet föreligger — i stället för öppna är att föredraga. Undersökningar pågå för närvarande i syfte att utröna industriens leveranskapacitet i fråga om

slutna godsvagnar. Utskottet förutsätter att, därest järnvägsstyrelsen skulle finna en dylik anpassning av anskaffningsprogrammet lämplig, anslaget till nyanskaffning av godsvagnar får disponeras i enlighet härmed.

Vad departementschefen förordat i fråga om dispositionen av i anslaget till nyanskaffning av person- och resgodsvagnar ingående belopp till anskaffning av coachvagnar eller vanliga sittvagnar föranleder icke någon erinran från utskottets sida.

Under åberopande av vad utskottet sålunda anfört får utskottet hemställa,

att riksdagen må

I. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 250 till *Nyanskaffning av ånglok* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 900 000 kronor;

II. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1949/50 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) <i>Nyanskaffning av elektrolok</i>	8 700 000 kronor,
b) <i>Ombyggnad av elektrolok</i>	1 000 000 kronor,
c) <i>Nyanskaffning av elektromotorvagnar</i>	1 650 000 kronor,
d) <i>Ombyggnad av motorvagnar</i>	125 000 kronor,
e) <i>Nyanskaffning av rälsbussar</i>	1 200 000 kronor,
f) <i>Nyanskaffning av lokomotorer</i>	1 000 000 kronor,
g) <i>Nyanskaffning av person- och resgodsvagnar</i>	11 000 000 kronor,
h) <i>Ombyggnad av person- och resgodsvagnar</i>	400 000 kronor,
i) <i>Nyanskaffning av postvagnar</i>	500 000 kronor,
j) <i>Nyanskaffning av godsvagnar</i>	4 900 000 kronor,
k) <i>Nyanskaffning av malmvagnar</i>	6 500 000 kronor.

16:o) *Sjöfartsmateriel*. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 16, s. 76), vilket avser vissa ombyggnader och installationer å järnvägsstyrelsens tågfarjor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Ombyggnad av sjöfartsmateriel* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 560 000 kronor.

17:o) *Biltrafik*. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 17, s. 77—78), vilket avser erforderlig förnyelse av statens järnvägars vägbussar ävensom fullföljande av vissa tidigare planerade billinjeförvärv, hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1949/50 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) <i>Nyanskaffning av bilmateriel</i>	6 650 000 kronor,
b) <i>Förvärv av billinjer</i>	2 000 000 kronor.

18:o) **Statens järnvägars dispositionsanslag.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 18, s. 78) hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom *Statens järnvägars dispositionsanslag* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 10 000 000 kronor.

Statens vattenfallsverk.

19:o) **Kraftbalansens utveckling.** I statsrådsprotokollet har (punkt 19, s. 79—92) lämnats en redogörelse för kraftbalansens utveckling.

Kraftförsörjningsläget under budgetåret 1947/48 har kännetecknats av den kraftbrist, som uppstått genom den svåra torkan under sommaren och hösten 1947. Underskottet i vattenkraftproduktion blev genom densamma så stort, att ångkraftverken trots en rekordartat hård körning icke förmodade täcka detsamma. Genom konsumtionsbegränsande åtgärder — bestående i såväl avkopplingar av sekunda kraftleveranser och driftinskränkningar hos industrier med egen vattenkraft som direkta ransoneringsåtgärder — har förbrukningen av elektrisk kraft i landet därför måst nedbringas högst avsevärt. Enligt verkställda uppskattningar rör sig för hela landet inskränkningarna om ett energibelopp av storleksordningen 1 500 MkWh.

Belastningen räknad exklusive den överskottskraft, som avsatts till elektriska ångpannor, har för budgetåret 1947/48 såsom en följd av den genomförda ransoneringen nedgått med 190 MkWh jämfört med budgetåret 1946/47.

Vattenfallsstyrelsen har i skrivelse den 1 oktober 1948 framlagt sina anslagsäskanden å tilläggsstat för innevarande budgetår samt å riksstaten för nästa budgetår. Styrelsen framhåller därvid, att det avbrott, som uppstått i den kontinuerliga belastningsstegringen genom de förbrukningsbegränsande åtgärderna, nu gör det särskilt vanskligt att förutse utvecklingen för de närmaste budgetåren. Det gäller sålunda icke endast att bedöma den årliga belastningsökning, som kan förväntas, utan även att taga ställning till frågan, huruvida en viss belastningsminskning kommer att bestå som en följd av ransoneringen. Av vissa skäl synes det dock nu antagligt, att någon nämnvärd bestående belastningsminskning icke uppstått genom de konsumtionsbegränsande åtgärderna.

Vattenfallsstyrelsen meddelar, att frågan angående belastningsstegringens storlek under de närmaste åren nyligen närmare utretts genom en undersökning, som ägt rum i centrala driftledningens regi. Undersökningen har givit till resultat, att den totala belastningen inom hela landet torde komma att årligen öka med i genomsnitt cirka 1 200 MkWh/år under de närmaste fem åren, förutsatt att nuvarande konjunkturförhållanden bestå.

Av den totala genomsnittliga belastningsökningen falla cirka 500 MkWh/år på de områden, som nu försörjas av statens vattenfallsverk. Vattenfallsstyrelsen torde emellertid få successivt ombesörja tillskottsleveranser även

till tidigare självförsörjande områden i högre grad än de kommunala och enskilda företagen, varigenom verkets andel av landets totala belastning ökar. Med hänsyn till den nyss angivna prognosen borde enligt styrelsens mening fram till mitten av 1950-talet statens krafttillgångar utbyggas så, att en årlig belastningsstegring på cirka 600 MkWh/år kan bemästras.

Vattenfallsstyrelsen har gjort följande kalkyl för kraftbalansen under budgetåret 1953/54. Därvid förutsättes, att nuvarande byggnadsprogram fullföljes enligt föreliggande planer, vilket bl. a. innebär, att båda aggregaten i Kilforsen tagas i drift under år 1953.

Kraftbalans för budgetåret 1953/54.

Alt. 1. *Belastningsökning 400 MkWh/år*

<i>Kraftproduktion</i>	Mk Wh/år	
	Torrår	Normalår
Vattenkraft	8 250	9 500
Ångkraft	400	50
	<hr/>	<hr/>
	8 650	9 550
 <i>Belastning</i>		
Belastning exkl. elektriska ångpannor....	8 600	8 600
Elektriska ångpannor	50	950
	<hr/>	<hr/>
	8 650	9 550

Alt. 2. *Belastningsökning 600 MkWh/år*

<i>Kraftproduktion</i>	Mk Wh/år	
	Torrår	Normalår
Vattenkraft	8 250	9 750
Ångkraft	600	350
	<hr/>	<hr/>
	8 850	10 100
 <i>Belastning</i>		
Belastning exkl. elektriska ångpannor....	10 000	10 000
Elektriska ångpannor	50	100
	<hr/>	<hr/>
	10 050	10 100
Brist	1 200	—

Vattenfallsstyrelsen sammanfattar sina beräkningar på följande sätt:

Vid en belastningsökning på 400 MkWh/år kommer nuvarande utbyggnadsprogram att medgiva täckning av kraftbehoven även vid vattenbrist under förutsättning att erforderliga bränslekvaniteter kunna erhållas.

Om belastningsökningen skulle bli 600 MkWh/år, kan kraftbehovet tillgodoses under normalår men därför erfordras en betydande tillsats ångkraft. Under torrår uppstår trots maximal ångkraftalstring ett avsevärt underskott, som icke kan täckas.

Av de framlagda alternativa kraftbalanserna framgår, fortsätter styrelsen, att det nuvarande utbyggnadsprogrammet bör planerligt fullföljas. Av vissa

skäl skulle det vidare vara önskvärt, att åtminstone Kilforsens första aggregat bleve färdigställt ett år tidigare än enligt planen och att ytterligare en ny kraftstation kunde tagas i drift år 1953. Detta har emellertid icke ansetts möjligt.

Med hänsyn till den fortsatta belastningsökningen på 400 å 600 MkwH/år, som får förutses efter budgetåret 1953/54, är det enligt styrelsen nödvändigt att till år 1954 färdigställa en ny vattenkraftstation. Tekniska möjligheter härför finnas, men utbyggnaden måste beslutas redan i början av 1949. Den kraftstation, som ligger närmast i utbyggnadsprogrammet, är Bergeforsen i Indalsälven, varifrån vattenfallsstyrelsens andel skulle utgöra omkring 400 MkwH/år. Styrelsen föreslår därför, att Bergeforsens utbyggnad beslutas med sikte på att stationen skall kunna tagas i drift år 1954.

Vattenfallsstyrelsen framhåller vidare, att bristen på maskiner till de nya kraftstationerna kommer att medföra en effektbrist, som kan bli kännbar redan år 1952. Styrelsen föreslår därför viss ytterligare utbyggnad av Kilforsens kraftstation, så att ett tredje aggregat kan tagas i drift redan år 1954. Därjämte böra regleringarna i Fjällsjöälven färdigställas till dess i sådan utsträckning, att bättre årsreglering och fullständig dygns- och vecko-reglering är möjlig vid Kilforsen.

Vattenfallsstyrelsen meddelar, att bl. a. vissa nu förutsedda förseningar i generatorleveranserna för under byggnad varande kraftstationer komma att ofördelaktigt påverka krafttillgången under de närmaste åren. Beträffande de av styrelsen förutsedda följderna härav torde få hänvisas till propositionen (s. 87).

En sammanställning av de för budgetåren 1947/48 och 1948/49 anvisade samt å tilläggsstat till riksstaten för sistnämnda budgetår och å riksstaten för budgetåret 1949/50 äskade anslagen under statens vattenfallsverk visar följande siffror.

	1947/48	1948/49	1949/50
	t u s e n t a l k r o n o r		
Vatten- och ångkraftverk samt regleringsarbeten i egen regi.....	49 650	42 800	74 400
		+ 10 100 ¹	
Distributionsanläggningar	60 700	57 000	60 000
		+ 10 000 ¹	
Övrigt.....	3 500	7 231	7 700
		+ 1 500 ¹	
	Summa kronor 113 850	128 631	142 100

Beträffande byggnadsarbetena i egen regi förklarar styrelsen det höga beloppet för nästa budgetår med att tre stora byggen — Hölleforsen, Harsprånget och Kilforsen — då komma att samtidigt befinna sig i den mittperiod, då medelsförbrukningen per år är störst. Enligt vad genomförda undersökningar visa, går medelsbehovet under de närmast följande åren ned till en lägre nivå. För distributionsanläggningar åter uppträder ett topp-

¹ Äskat å tilläggsstat.

värde under budgetåret 1948/49, beroende på viss koncentrerings av material- och apparatanskaffningen i kombination med stor byggnadsverksamhet.

Över vattenfallsstyrelsens anslagsäskanden ha utlåtanden avgivits av arbetsmarknadsstyrelsen och industrikommissionen (s. 88—90).

Departementschefen erinrar inledningsvis om att vattenfallsstyrelsens av statsmakterna godkända program för utbyggnad av verkets kraftproduktion sträcker sig i tiden fram till budgetåret 1953/54 och omfattar fullföljande av kraftstationsbyggnaderna vid Forsmoforsen, Hölleforsen, Harsprånget och Kilforsen, deltagande i utbyggnaden av Jösseforsen, utvidgning av Stadsforsens kraftstation och Västerås ångkraftstation samt fortsatta sjöregleringar inom Dalälvens, Indalsälvens och Ångermanälvens flodområden. Härtill ansluter sig en plan för utbyggnad av kraftdistributionen, vilken innefattar bl. a. fortsatta arbeten på stamlinjen för 380 kV från Harsprånget till Hallsberg. Även om detta program genomföres i avsedd takt och de kommunala och enskilda kraftproducenterna fullfölja sina utbyggnadsplaner måste man likväl räkna med betydande svårigheter för kraftförsörjningen under de tre nästkommande vintrarna. Därtill kommer att kraftbalansen för budgetåret 1953/54 enligt centrala driftledningens maximiprognos för belastningen ter sig avsevärt ogynnsammare än tidigare antagits. Under normalår skulle kraftbehovet kunna tillgodoses endast med en betydande tillsats av ångkraft, och under torrår skulle en brist på 1 200 MkWh uppkomma trots full ångkraftproduktion.

I anslutning härtill har departementschefen anfört följande.

Mot bakgrunden av det anförda finner jag ofrånkomligt, att vattenfallsstyrelsens nuvarande utbyggnadsprogram fullföljes i den takt, som förhållandena medgiva. På grund av kostnadsstegringar och andra omständigheter har behov uppkommit tilläggsanslag redan för innevarande budgetår. Jag tillstyrker, att erforderliga anslag å tilläggsstat äskas av riksdagen, nämligen 0,6 miljon kronor till det sjätte maskinaggregatet i Västerås ångkraftstation, 2 miljoner kronor till utbyggnad av samma kraftstation, 3,5 miljoner kronor till kraftstationen vid Harsprånget och 5,5 miljoner kronor till regleringsåtgärder i Ångermanälvens flodområde samt 10,0 miljoner kronor till distributionsanläggningar. Härom gör jag hemställan senare i dag. Jag tillstyrker vidare, att arbetena på Kilforsens kraftstation inriktas på att även den tredje generatoren skall kunna tagas i drift så snart leverans kan erhållas. Härigenom kommer ett behövt tillskott av topp-effekt att erhållas. Jag biträder även ett av styrelsen framlagt förslag om ökning av fallhöjden vid Harsprångets kraftstation samt förstoring av turbinerna och avloppstunneln. Vattenfallsstyrelsens anslagsbehov under nästa budgetår för genomförande av kraftverksprogrammet uppgå till 1,3 miljon kronor för kraftstationen vid Jösseforsen, 3,6 miljoner kronor för den nya ångpannan i Västerås ångkraftstation och 5,3 miljoner kronor för utbyggnaden av denna station, 10,5 miljoner kronor för kraftstationen vid Hölleforsen, 0,6 miljon kronor för det tredje maskinaggregatet i Stadsforsens kraftstation, 0,5 miljon kronor för kraftstationen vid Forsmoforsen, 18,5 miljoner kronor för kraftstationen vid Kilforsen och 22 miljoner kronor för kraftstationen vid Harsprånget. Jag kommer i det följande att hemställa, att dessa anslagsbelopp äskas av riksdagen. Jag kommer vidare att tillstyrka medelsanvisning med 0,3 miljon kronor till reglering av sjöar i Dal-

älvens flodområde, 1,0 miljon kronor till regleringsåtgärder i Indalsälvens flodområde samt 9,0 miljoner kronor till fortsatta regleringsåtgärder i Ångermanälvens flodområde. Det till distributionsanläggningar äskade anslaget å 60 miljoner kronor, vilket jag senare kommer att tillstyrka, är likaledes erforderligt för utbyggnaden av distributionsnätet i anslutning till kraftverksutbyggnaderna och den fortgående elektrifieringen i landet.

Vattenfallsstyrelsen har i år föreslagit, att beslut fattas om en ny kraftstation vid Bergforsen. Utbyggnaden, vilken skall verkställas av Bergforsens kraftaktiebolag vari staten äger 60 % av aktierna, är avsedd att påbörjas sommaren 1949 och det första aggregatet skulle i så fall kunna tagas i drift under 1954. Av de prognoser som upprättats rörande kraftbalansen budgetåret 1953/54 framgår, att denna kraftstation, vilken fullt utbyggd beräknas giva 665 MkWh/år, så vitt nu kan bedömas blir behövligen vid den angivna tiden. På grund härav böra medel stå till Kungl. Maj:ts förfogande för aktieteckning i och utlämnande av lån till bolaget, så att detta får möjlighet att utlägga industribeställningar och påbörja utbyggnaden under nästa budgetår. Jag tillstyrker, att, i enlighet med vattenfallsstyrelsens förslag, sammanlagt 6 miljoner kronor anvisas. Slutlig ställning till frågan, när utbyggnaden skall igångsättas, bör ej tagas förrän i samband med prövningen av blivande ansökan om byggnadstillstånd för arbetena.

Utskottet. Tidigare har man räknat med att kraftförbrukningen under den närmaste tiden kunde komma att för hela landet stiga med 800 MkWh/år. Med beslutat utbyggnadsprogram beräknades balans mellan tillgång och efterfrågan erhållas budgetåret 1953/54. Nyligen verkställd undersökning ger emellertid vid handen att den totala belastningen kan komma att öka med i genomsnitt 1 200 MkWh/år under de närmaste fem åren. Vid sådant förhållande anser utskottet i likhet med departementschefen att vattenfallsstyrelsens utbyggnadsprogram bör fullföljas i så snabb takt som förhållandena medgiva. Utskottet, som i annat sammanhang denna dag tillstyrker anvisande å tilläggsstat av tillhoppa 21,6 miljoner kronor till under byggnad varande kraftstations- och distributionsanläggningar, tillstyrker här Kungl. Maj:ts förslag för nästa budgetår i fråga om dessa arbeten. Utskottet tillstyrker vidare att utbyggnadsprogrammet för Kilforsens kraftstation utökas till att avse insättande snarast möjligt jämväl av den tredje generatoren samt att fallhöjden vid Harsprångets kraftstation ökas och att turbinerna och avloppstunneln förstoras. De framlagda förslagen i fråga om regleringsåtgärder och distributionsanläggningar ha icke heller föranlett erinringar från utskottets sida.

Förslag framlägges nu om utbyggnad av ytterligare en kraftstation, Bergforsens kraftstation, till en beräknad kostnad av 55 miljoner kronor. Utbyggnaden kommer att verkställas av Bergforsens kraftaktiebolag, i vilket bolag staten äger 60 % av aktierna, men i vattenfallsstyrelsens regi. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag om anvisande för nästa budgetår av anslag om tillhoppa 6 miljoner kronor för aktieteckning i och utlämnande av lån till bolaget.

Under förevarande punkt hemställer utskottet,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkännan vad utskottet anfört.

20:o) Kraftstationer m. m. Kungl. Maj:t har (punkt 20, s. 92—99) föreslagit riksdagen att till vissa i statsrådsprotokollet angivna kraftstationer m. m. för budgetåret 1949/50 anvisa investeringsanslag å tillhoppa 68 300 000 kronor.

Vattenfallsstyrelsens investeringsprogram för kraftstationer m. m. upp-
tar för budgetåret 1949/50 följande företag.

	Beräknad kostnad	Tidigare anvisat	Äskat anslag 1949/50
t u s e n t a l k r o n o r			
Kraftstation vid Jösseforsen	4 400	2 300	1 300
Ny ångpanna i Västerås ångkraftstation..	7 600	4 000	3 600
Utbyggnad av Västerås ångkraftstation ..	15 000	3 200 ¹	5 300
		+ 2 000 ³	
Kraftstation vid Hölleforsen	48 000	33 500	10 500
Ett tredje maskinaggregat i Stadsforsens kraftstation	8 600	1 500	600
Kraftstation vid Bergforsen	33 000	—	6 000
» » Forsmoforsen	34 700	34 200	500
» » Kilforsen	93 000	9 500	18 500
» » Harsprånget.....	108 000	55 700 ²	22 000
		+ 3 500 ³	
		Summa kronor 68 300	

Beträffande den närmare motiveringen för medelsäskandena torde få hänvisas till propositionen (s. 92—99).

Departementschefen har tillstyrkt vattenfallsstyrelsens förslag.

Utskottet får, under hänvisning till vad utskottet under punkten 19:o) anfört, med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställa,

att riksdagen må för budgetåret 1949/50 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

- a) *Kraftstation vid Jösseforsen* 1 300 000 kronor,
- b) *Ny ångpanna i Västerås ångkraftstation* 3 600 000 kronor,
- c) *Utbyggnad av Västerås ångkraftstation* 5 300 000 kronor,
- d) *Kraftstation vid Hölleforsen*..... 10 500 000 kronor,
- e) *Ett tredje maskinaggregat i Stadsforsens kraftstation* 600 000 kronor,
- f) *Kraftstation vid Forsmoforsen*.... 500 000 kronor,

¹ Inklusivt 700 000 kronor ur dispositionsanslaget.

² » 400 000 » från äldre anslag.

³ Äskat å tilläggsstat för budgetåret 1948/49.

g) Kraftstation vid Kilforsen.....	18 500 000 kronor,
h) Kraftstation vid Harsprånget	22 000 000 kronor,
i) Teckning av aktier i Bergforsens kraftaktiebolag	2 160 000 kronor,
j) Lån till Bergforsens kraftaktiebolag	3 840 000 kronor.

21:o) **Regleringsföretag.** Kungl. Maj:t har (punkt 21, s. 100—103) föreslagit riksdagen att till vissa i statsrådsprotokollet angivna regleringsföretag för budgetåret 1949/50 anvisa investeringsanslag å tillhoppa 10 300 000 kronor.

Vattenfallsstyrelsen har beräknat anslagsbehovet för nästa budgetår på sätt närmare framgår av följande sammanställning.

	Tidigare anvisat	Äskat anslag 1949/50
	tusental kronor	
Reglering av sjöar inom Dalälvens flodområde	200 ¹	300
Regleringsåtgärder i Indalsälvens flodområde	9 391 ²	1 000
Regleringsåtgärder i Ångermanälvens flodområde	19 000	9 000
	+ 5 500 ³	
	<hr/> Summa kronor 10 300	

Beträffande frågan om regleringsåtgärder i Indalsälvens flodområde framhåller vattenfallsstyrelsen följande.

På grundval av uppgifter från Indalsälvens regleringsförening, lämnade under augusti 1948, beräknas anslagsbehovet den 30 juni 1950 uppgå till 13 300 000 kronor, det vill säga 3 910 000 kronor utöver hittills föreliggande anslag. Den väsentligaste delen av det tillkommande anslagsbehovet utgöres av kapitalandel i befintliga regleringar för Hölleforsens kraftstation. Samtidigt därmed erhållas återbetalningar för Stadsforsen och Midskogsforsen, men det resulterande nettobeloppet blir ca 2 800 000 kronor. Ytterligare ca 800 000 kronor skola inbetalas som kapitalandel för de tre kraftstationerna i ett nytt av regleringsföreningen igångsatt företag, Nälidsjöns reglering. Återstoden hänför sig till fortsatt inbetalning för korttidsregleringarna. Till anslaget ha överförts 530 000 kronor från anslaget till Kraftstation vid Midskogsforsen. Beloppet utgör av korttidsregleringen betingad ersättning till Midskogsanläggningen.

Styrelsen hemställer, att riksdagens medgivande inhämtas angående statens deltagande i Nälidsjöns reglering.

Styrelsens slutliga kapitalandel i denna reglering beräknas av regleringsföreningen till 860 000 kronor och den sammanlagda genomsnittliga kraftvinsten vid Midskog, Stadsforsen och Hölleforsen blir 9 MWh/år under lågvattentid. Vid därav följande relation mellan vinst och uppoffring är regleringen ekonomiskt motiverad.

På grund av de förseningar av generatorleveranser som nu äro kända

¹ Avser endast Siljans utvidgade reglering.

² Inklusive 530 000 kronor överflyttade från anslaget till kraftstation vid Midskogsforsen.

³ Äskat å tilläggsstat för budgetåret 1948/49.

kommer huvudparten av kapitalandelarna för Hölleforsen att förskjutas till budgetåret 1950/51, varigenom medelsbehovet för budgetåret 1949/50 minskas till omkring 1 000 000 kronor.

I fråga om motiveringen för övriga anslagsäskanden under förevarande rubrik torde få hänvisas till propositionen.

Departementschefen har tillstyrkt vattenfallsstyrelsens förslag.

Utskottet får, under hänvisning till vad utskottet under punkten 19:o) anført, med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställa,

att riksdagen må

I) för budgetåret 1949/50 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) *Reglering av sjöar inom Dalälvens flodområde* 300 000 kronor,

b) *Regleringsåtgärder i Indalsälvens flodområde* 1 000 000 kronor,

c) *Regleringsåtgärder i Ångermanälvens flodområde* 9 000 000 kronor;

II) medgiva vattenfallsstyrelsen att delta i regleringen av Näldsjön i Indalsälvens flodområde.

22:o) **Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk.** Kungl. Maj:t har (punkt 22, s. 103—105) föreslagit riksdagen att till Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 60 000 000 kronor.

För ifrågavarande ändamål har för budgetåret 1948/49 anvisats 57 000 000 kronor. Därutöver har *vattenfallsstyrelsen* hemställt om ett anslag av 10 000 000 kronor å tilläggsstat för innevarande budgetår.

För budgetåret 1949/50 förutser styrelsen en medelsförbrukning av 60 000 000 kronor. Beloppet är högt men dock betydligt mindre än den beräknade sammanlagda åtgången under innevarande budgetår. Den väsentligaste delen av det, nämligen cirka 25 miljoner kronor, faller på 380 kV överföringen Harsprånget—Hallsberg, trots att jämväl anslaget på tilläggsstat för innevarande budgetår anses taget i anspråk för denna anläggning. Ytterligare betydande belopp, nämligen cirka 9 miljoner kronor sammanlagt, äro betingade av den kraftöverföring på stamlinjenätet, som vattenfallsstyrelsen skall utföra åt kommunala och enskilda företag. Därvid är att märka, att därutöver jämväl 380 kV överföringen Harsprånget—Hallsberg kan sägas bli tagen i anspråk för nämnda transitering, ehuru någon exakt kostnadsdel härför icke kan angivas. Vattenfallsstyrelsen har därjämte medräknat ett första belopp för en andra 380 kV ledning ned till Mellansverige. Med samma utgångspunkter i fråga om kraftförbrukningens utveckling, som legat till grund för förslagen om vattenkraftsutbyggnader

och regleringar, beräknas en sådan ledning behöva färdigställas till år 1953. Sträckning och utförande äro ännu icke fastställda, men vissa förberedelser och materialanskaffningar torde behöva göras redan under budgetåret 1949/50. I övrigt omfattar programmet fullföljande och avslutande av redan pågående arbeten samt ytterligare förstärkningar av ledningsnätet, erforderliga på grund av den ständigt stegrade kraftavsättningen.

Departementschefen har biträtt vattenfallsstyrelsens förslag.

Utskottet får, under hänvisning till vad utskottet under punkten 19:o) an-
fört, med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställa,

att riksdagen må till *Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 60 000 000 kronor.

23:o) **Diverse anslag.** Kungl. Maj:t har (punkt 23, s. 105—109) föreslagit riksdagen att dels för budgetåret 1949/50 anvisa följande investeringsanslag, nämligen till Inköp av vattenfall och fastigheter 500 000 kronor, till Förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet 1 000 000 kronor och såsom Statens vattenfallsverks dispositionsanslag 2 000 000 kronor, dels ock bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att för beredande av ytterligare rörelsekapital åt statens vattenfallsverk tillhandahålla en från 25 000 000 till 45 000 000 kronor ökad rörlig kredit.

Det för nästa budgetår begärda anslaget till inköp av vattenfall och fastigheter innebär oförändrad medelsanvisning. Vattenfallsstyrelsen har framhållit, att ytterligare inköp av betydande omfattning äro att förutse för de närmaste åren.

Det vid tiden för statsverkspropositionens avgivande å anslaget till förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet disponibla beloppet utgjorde 1 614 009 kronor. Med hänsyn till vissa planerade, mera omfattande förvärv anser styrelsen det önskvärt, att anslaget får ett tillskott av 1 000 000 kronor för nästa budgetår.

Behållningen på statens vattenfallsverks dispositionsanslag uppgick den 1 juli 1948 till 6 958 537 kronor. Det för nästa budgetår äskade beloppet innebär oförändrad medelsanvisning.

1948 års riksdag biföll ett förslag i statsverkspropositionen (bil. 27, p. 24) om höjning av vattenfallsverkets rörelsekredit hos riksgäldskontoret från 10 miljoner till 25 miljoner kronor. Hela den rörliga krediten är nu tagen i anspråk.

För innevarande budgetår förutser vattenfallsstyrelsen en ytterligare uppgång av kreditbehovet med intill 15 miljoner kronor. Huvudparten härav är betingad av oljelagringen i den nya anläggningen i Flaxenvik. För täckning av det nya och det vid budgetårsskiftet förefintliga behovet hem-

ställer vattenfallsstyrelsen om en ökning av den rörliga krediten med 20 miljoner kronor, alltså till 45 miljoner kronor.

Fullmäktige i riksgäldskontoret ha avgivit utlåtande över vattenfallsstyrelsens framställning angående utvidgad rörelsekredit (s. 107—108).

Departementschefen har tillstyrkt vattenfallsstyrelsens under denna punkt omförmälda förslag. *Departementschefen* har dock förutsatt att krediten skall komma att tagas i anspråk endast då så är oundgängligen nödvändigt.

Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må

I) för budgetåret 1949/50 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) *Inköp av vattenfall och fastigheter* 500 000 kronor,

b) *Förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet* 1 000 000 kronor,

c) *Statens vattenfallsverks dispositionsanslag* 2 000 000 kronor;

II) bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att för beredande av ytterligare rörelsekapital åt statens vattenfallsverk tillhandahålla en från 25 000 000 till 45 000 000 kronor ökad rörlig kredit.

Luffarfsfonden.

24:o) *Luftfartens markorganisation*. Kungl. Maj:t har (punkt 24, s. 110—121) föreslagit riksdagen att till luftfartens markorganisation för budgetåret 1949/50 anvisa investeringsanslag å tillhoppa 5 000 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förevarande förslag ävensom de för innevarande budgetår för hithörande ändamål anvisade anslagen framgå av följande sammanställning:

	1948/49	1949/50
Markförvärv	1 000 000 ¹	1 000 000
Flygfältsbyggen	1 500 000	1 500 000
Byggnader	2 300 000	400 000
Radiofyrrar	—	850 000
Belysningsanläggningar	1 700 000	250 000
Fordon, maskiner och redskap	200 000	—
Luffarfsväsendets dispositionsanslag	1 000 000	1 000 000
	Summa kronor 7 700 000	5 000 000

¹ Anvisat å tilläggsstat.

Vid utgången av budgetåret 1947/48 förelåg å tidigare anvisade anslag en behållning av i runt tal 31,4 miljoner kronor. Den 1 juli 1948 fanns sålunda ett sammanlagt belopp av omkring 38,1 miljoner kronor tillgängligt för pågående och nya arbeten m. m. Investeringsutgifterna för luftfartens markorganisation stannade under budgetåret 1947/48 vid i runt tal 12,1 miljoner kronor.

Luftfartsstyrelsen har i skrivelse den 31 augusti 1948 äskat anslag för nästa budgetår till investeringar i luftfartsfonden med tillhoppa 11 625 000 kronor.

Yttranden över styrelsens framställning ha avgivits av aktiebolaget Aero-transport, Svensk interkontinental lufttrafik aktiebolag, statens industrikommission och arbetsmarknadsstyrelsen (s. 117 och 118).

Departementschefen har gjort följande allmänna uttalande rörande investeringsprogrammet för nästa budgetår.

Den ekonomiska kris, som under år 1948 drabbat den civila luftfarten i allmänhet, har för den svenska civila luftfartens vidkommande föranlett ett flertal rationaliseringsåtgärder i lufttrafikföretagens verksamhet. Sålunda har lufttrafiken omlagts samt behovet av materiel och personal anpassats efter trafikens omfattning. Såsom ett led i rationaliseringen ingår sammanförandet av aktiebolaget Aerotransport och Svensk interkontinental lufttrafik aktiebolag i ett företag. Flygbolagen ha i viss utsträckning uppskjutit eller helt skrinlagt planer på nya investeringar i byggnader och anläggningar.

Även för markorganisationens del måste — som jag framhållit i förra årets statsverksproposition — hänsyn tagas till det förändrade läge som inträtt för luftfarten samt till önskvärdheten av att begränsa investeringsverksamheten över huvud.

Den största posten i luftfartsstyrelsens investeringsprogram utgöres av arbetena å storflygplatsen vid Halmsjön. Dessa arbeten komma under innevarande vinter att föras fram till ett stadium, vid vilket ett avbrott kan ske utan att därigenom några skador behöva uppkomma på vad som redan utförts. Enligt de beräkningar, som ligga till grund för den i annat sammanhang framlagda investeringsbudgeten för byggnads- och anläggningsverksamheten 1949, skola arbetena vid Halmsjön, med vissa mindre undantag, tills vidare nedläggas under året. Om förhållandena därtill föranleda torde frågan om återupptagande av arbetena senare få anmälas för Kungl. Maj:t såsom byggnadstillståndsärende. Tillgängliga anslagsmedel torde vara tillräckliga, varför någon ytterligare medelsanvisning ej erfordras för nästa budgetår.

Även beträffande övriga delar av luftfartsstyrelsens investeringsprogram synes det nödvändigt att begränsa arbeten och anskaffningar till de mest angelägna ändamålen.

Under anslaget till markförvärv äskas medel, 1 miljon kronor, för fortsatta markförvärv för storflygplatsen vid Halmsjön. Å tilläggsstat för innevarande budgetår erfordras för samma ändamål likaledes 1 miljon kronor. Det ökade medelsbehovet föranledes av att ytterligare vissa markområden erfordras på grund av ändrade banlägen å flygplatsen.

Av det av Kungl. Maj:t äskade beloppet till flygfältsbyggen avse 500 000 kronor breddning av plattformen framför aktiebolaget Aeroports hangarer m. m. å Bromma flygplats samt 1 miljon kronor sprängnings-

och utvidgningsarbeten å Torslanda flygplats. Kungl. Maj:t har härvid biträtt luftfartsstyrelsens förslag att lösa Göteborgs flygplatsfråga genom en utvidgning och förbättring av Torslanda flygplats. Ett annat alternativ till flygfältsfrågans slutliga lösning, nämligen att anlägga en ny flygplats vid Vättlefjäll nordost om Göteborg, har icke kunnat förordas med hänsyn till att stora kapitalinvesteringar under nuvarande förhållanden synts vara uteslutna.

I detta sammanhang anmäles, att Kungl. Maj:t genom beslut den 14 november 1947 bemyndigat byggnadsdelegationen för storflygplatsen att tillkalla vissa experter för att verkställa förberedande planläggning av de till flygplatsen angränsande områden, vilka kunna behöva reserveras för framtida, av flygplatsens tillkomst föranledd bebyggelse, samt att Kungl. Maj:t förklarat, att utgifterna för planlägningsarbetet skola bestridas av till delegationens förfogande ställda medel. Anslaget till Flygfältsbyggen har tagits i anspråk för detta ändamål.

Det för byggnader äskade beloppet, 400 000 kronor, avser fortsättningsanslag för uppförande av en brandstation med garage- och förrådsutrymmen å Bromma flygplats, till vilket ändamål för innevarande budgetår anvisats 600 000 kronor.

Av det begärda anslaget till radiofyrrar avse 750 000 kronor slutlikvid och installering av fem av åtta återstående, redan beställda radiofyrrar, 30 000 kronor förbättring av direkttelefonnätet mellan trafikflygplatserna och 70 000 kronor diverse mindre arbeten.

Av det till belysningsanläggningar äskade beloppet belöpa 150 000 kronor å anskaffning av högintensitetsljus till Bromma flygplats och 100 000 kronor å kompletteringsarbeten beträffande fältbelysningen å flygplatserna.

Utskottet. För markförvärv för storflygplatsen vid Halmsjön har riksdagen tidigare (å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47) anvisat 3 miljoner kronor. Vid anmälan av propositionen nr 379 till 1946 års riksdag angående byggande av en storflygplats m. m. anmälde föredragande departementschefen att kostnaderna för flygplatsen beräknats till inemot 90 miljoner kronor. I anslutning därtill framhöll departementschefen, att det låge i sakens natur att kostnadsberäkningen på grund av arbetenas art och omfattning måste vara tämligen osäker. Oavsett framtida ändringar i den allmänna prisnivån kunde den slutliga kostnaden på grund av förhållanden, som icke kunde överblickas, komma att i icke oväsentlig grad över- eller underskrida angivna belopp. Kostnadsramen för storflygfältets anläggande varken kunde eller borde därför slutligt fixeras. Det vore också att märka, att andra utbyggnadsetappen icke innebure utbyggnad av längre banor än för huvudbanan 2 550 m och för de tre bibanorna 2 150 m. Flygplatsutredningens rekommendationer innebure längder av 3 100 m respektive 2 500 m. Alldeles uteslutet vore därför icke, att det framdeles kunde visa sig oundgängligen nödvändigt att ytterligare utbygga banorna. Förhållan-

dena vid Halmsjön vore sådana, att vissa av banorna för rimliga kostnader kunde vid behov avsevärt utökas.

I nu förevarande proposition har anmälts att det totala markbehovet för storflygplatsen på grund av ändrade banlägen blivit väsentligt större än vad ursprungligen beräknats. För markförvärvens genomförande erfordras därför ytterligare 2 miljoner kronor, därav 1 miljon å tilläggsstat för budgetåret 1948/49.

Enligt vad utskottet inhämtat från byggnadsdelegationen för storflygplatsen utgick man vid uppgörandet av den preliminära kostnadsberäkningen för flygplatsen, vilken måste utföras innan mätningarna å platsen slutförts och innan den slutliga belägenheten av banorna fastställts, från vissa banlägen, vilka visat sig möjliga redan vid de förberedande rekognosceringarna. Härvid antogs största banlängden till 2 150 m och övriga banlängder till 1 800 m. Med ledning av denna preliminära planlösning uppskattade luftfartsstyrelsen medelsbehovet för markförvärv till sammanlagt 3 miljoner kronor. Sedan undersökningarna å marken i stort sett avslutats och en mångfald olika banlägen undersökts samt mass- och kostnadsberäknats bestämde sig byggnadsdelegationen slutligen — efter att ha inhämtat ytterligare från luftfartsstyrelsen, ABA-SILA och chefen för flygvapnet samt sedan bansystemet underställts jämväl amerikansk expertis — för ett nytt bansystem och justerade omfattningen av det område som behövde inköpas med hänsyn härtill. Sedan dess har av olika skäl och vid flera tillfällen området varit föremål för ytterligare jämkningar. Härvid har hänsyn tagits till att banlängden för öst—västbanan bestämts till 2 550 m och nord—sydbanan beräknats till 2 150 m samt de båda övriga till 1 800 m. Även utvidgningsmöjligheterna ha därvid medtagits i beräkningen liksom även i viss utsträckning behovet av mark dels för sådan bebyggelse av mycket begränsad omfattning som måste finnas alldeles i närheten av platsen för viss särskild personal, dels ock i någon mån för framdragandet av kommunikationslinjer till platsen. Under hänsynstagande jämväl till inträffad prisstegring ha erforderliga markförvärv nu beräknats draga en kostnad av 5 miljoner kronor.

Utskottet finner överraskande att kostnaderna för de för storflygplatsen erforderliga markförvärven nu bedömas så avsevärt överstiga de för några år sedan beräknade. De ändrade planerna beträffande banlägena beräknas emellertid, enligt vad utskottet vidare inhämtat, icke medföra ökade anläggningskostnader för flygfältet. En förutsättning för en i sin helhet lycklig lösning av flygplatsfrågan lär emellertid vara att redan från början för projektet erforderlig mark kan disponeras. Utskottet har därför icke något att erinra mot att å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår och å riksstaten för nästa budgetår åskade anslag, tillhoppa 2 miljoner kronor, anvisas.

Vad departementschefen anfört rörande den takt i vilken arbetena med storflygplatsens färdigställande bör fullföljas och beträffande nödvändigheten att i nuvarande läge begränsa luftfartsstyrelsens investeringsprogram

i övrigt till de mest angelägna ändamålen har icke heller föranlett till erinringar från utskottets sida. Det av departementschefen förordade programmet för investeringsverksamhetens fortsatta bedrivande ävensom departementschefens anslagsäskanden för programmets finansiering under innevarande och nästa budgetår tillstyrkas av utskottet.

Under återopande av vad utskottet sålunda anfört får utskottet i förevarande sammanhang hemställa,

att riksdagen må för budgetåret 1949/50 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) <i>Markförvärv</i>	1 000 000 kronor,
b) <i>Flygfältsbyggen</i>	1 500 000 kronor,
c) <i>Byggnader</i>	400 000 kronor,
d) <i>Radiofyrrar</i>	850 000 kronor,
e) <i>Belysningsanläggningar</i>	250 000 kronor,
f) <i>Luftfartsväsendets dispositionsanslag</i>	1 000 000 kronor.

Diverse kapitalfonder.

Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond.

25:o) Garage- och förrådsbyggnader m. m. Kungl. Maj:t har (punkt 29, s. 133—135) föreslagit riksdagen att till Garage- och förrådsbyggnader m. m. för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kronor.

Under rubriken Förrådsbyggnader m. m. ha för innevarande budgetår icke anvisats några medel. Vid utgången av budgetåret 1947/48 fanns å anslaget till Smärre byggnadsarbeten, tillbyggnader m. m. en behållning av i runt tal 7 672 000 kronor och å övriga anslag under rubriken Förrådsbyggnader m. m. en behållning av sammanlagt 3 171 000 kronor. Till förfogande för innevarande budgetår stå alltså sammanlagt i runt tal 10 843 000 kronor.

I sina den 27 september 1948 dagtecknade petita har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* för nästa budgetår icke äskat några anslag till förråds- eller garagebyggnader m. m. Styrelsen föreslår emellertid, att anslaget till Smärre byggnadsarbeten, tillbyggnader m. m. och övriga anslag under rubriken Förrådsbyggnader m. m. sammanläs till ett gemensamt anslag, benämnt Garage- och förrådsbyggnader m. m. Styrelsen anmäler vidare att den för tillgodoseende av vissa ändamål, för vilka medel icke finnas tillgängliga under förevarande anslag, ämnar begära erforderlig förstärkning av väg- och vattenbyggnadsverkets dispositionsanslag.

Över väg- och vattenbyggnadsstyrelsens framställning har utlåtande avgivits av arbetsmarknadsstyrelsen (s. 134).

Departementschefen har bland annat anfört följande.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag om sammanförande av de äldre anslagen till ett gemensamt anslag överensstämmer i princip med vad jag

förra året förordade beträffande statens järnvägars investeringsanslag (1948 års statsverksproposition, bil. 27, p. 15). De skäl, som styrelsen anfört för sitt förslag, synas mig bärande och jag finner mig därför böra tillstyrka förslaget. Av formella skäl bör ett nytt anslag benämnt Garage- och förrådsbyggnader m. m. anvisas med förslagsvis 1 000 kronor. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles efter förslag av styrelsen besluta om överflyttning i erforderlig utsträckning av föreliggande anslagsbehållningar till det nya anslaget samt om dispositionen av anslagsmedlen för olika slag av arbeten. Jag utgår därvid från att Kungl. Maj:t skall vara oförhindrad att inom ramen för anvisade medel besluta om höjning av anslagsbeloppet för visst byggnadsföretag utöver vad tidigare anvisat särskilt anslag medgiver samt om utbyte av en garage- eller förrådsbyggnad, som ingår i det tidigare fastställda programmet, mot en annan. Befogenheten att överskrida särskilda anslag har nämligen redan tidigare tillkommit Kungl. Maj:t enligt de bestämmelser, som gälla för användningen av dispositionsanslaget. Det av statsmakterna fastställda förråds- och garagebyggnadsprogrammet synes icke vara av den art att någon ändring i statsmakternas intentioner skulle uppkomma genom utbyte av ett arbetsobjekt mot ett annat av i huvudsak samma karaktär på annan ort.

Vid bifall till vad jag här förordat kommer användningen av det nya anslaget att, med de begränsningar som betingas av förhållandena på byggnadsmarknaden, kunna anpassas efter uppkommande behov i sådan utsträckning att någon särskild förstärkning av dispositionsanslaget icke synes erforderlig.

Utskottet. Vid prövningen av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens investeringsprogram för nästa budgetår har departementschefen funnit sig i avslutning till de allmänna riktlinjerna för investerings- och valutapolitiken böra förorda vissa begränsningar. Departementschefens förslag beräknas emellertid för budgetåren 1948/49 och 1949/50 såsom en period möjliggöra investeringar som med 4 miljoner kronor överstiga de för budgetåren 1947/48 och 1948/49 beräknade. Härvid har departementschefen för budgetåret 1949/50 beräknat medelsanvisning erforderlig under anslagen till motorfordon med 6,5 miljoner kronor och till vägmaskiner m. m. med 7,0 miljoner kronor samt under dispositionsanslaget med 1,0 miljon kronor.

Utskottet tillstyrker att förenämnda anslag anvisas med äskade belopp. Vad departementschefen förordat med avseende å rätt för Kungl. Maj:t att bemyndiga väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att ikläda sig betalningsansvar för tillhoppa 10 miljoner kronor för materiel under anslagsgruppen maskincentralförråd, avsedd att levereras först 1951/52, har icke givit utskottet anledning till erinran.

Kungl. Maj:ts förslag att sammanföra äldre under gruppen förråds- och garagebyggnader m. m. till specificerade ändamål anvisade anslag till ett anslag, benämnt Garage- och förrådsbyggnader m. m., tillstyrkes av utskottet. Vad departementschefen i samband därmed förordat föranleder icke någon utskottets erinran. På grund av förefintliga reservationer erfordras under anslaget för budgetåret 1949/50 anvisande av allenast ett formellt belopp av 1 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag om anvisande under anslaget till effektförråd av 2,6 miljoner kronor tillstyrkes av utskottet.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet under förevarande punkt hemställa,

att riksdagen må till *Garage- och förrådsbyggnader m. m.* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kronor.

26:o) *Maskincentralförråd.* Kungl. Maj:t har (punkt 30, s. 135—140) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1949/50 anvisa följande investeringsanslag, nämligen till Motorfordon 6 500 000 kronor och till Vägmaskiner m. m. 7 000 000 kronor.

Under gruppen *Maskincentralförråd* ha för innevarande budgetår anvisats följande anslag, nämligen till Motorfordon 5 000 000 kronor, till Vägmaskiner m. m. 4 700 000 kronor och till Flytande materiel 750 000 kronor. Behållningarna å nämnda anslag utgjorde den 30 juni 1948 respektive 6,4, 5,3 och 0,8 miljoner kronor.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har för nästa budgetår äskat tillhoppa 16 750 000 kronor, varav 6 500 000 kronor avse motorfordon, 9 500 000 kronor vägmaskiner m. m. och 750 000 kronor flytande materiel. Medelsäskandena fördela sig på följande sätt efter användningsområdena.

Maskiner m. m. för vägunderhållet	8 000 000
Maskiner m. m. för vägbyggnader	1 500 000
Maskiner m. m. för torrlägningsverksamhet	1 500 000
Färjor m. m.	750 000
Gemensamma ersättningsanskaffningar	5 000 000

Summa kronor 16 750 000

Styrelsen har därjämte hemställt om medgivande att härutöver ikläda sig betalningsansvar för materiel till maskincentralförrådet, avsedd att levereras under budgetåret 1951/52 intill ett belopp av 12 000 000 kronor.

Beträffande den närmare motiveringen för styrelsens förslag torde få hänvisas till propositionen (s. 136 och 137).

Över väg- och vattenbyggnadsstyrelsens framställning ha utlåtanden avgivits av industrikommissionen och arbetsmarknadsstyrelsen (s. 137).

Departementschefen har för nästa budgetår förordat, att anslaget till Motorfordon anvisas med av styrelsen äskat belopp. Anslaget är avsett för inköp av 200 lastbilar och 100 personbilar, vilka redan beställts inom ramen för ett av Kungl. Maj:t lämnat kollektivt beställningsbemyndigande å 10 miljoner kronor. Med hänsyn bland annat till att ett genomförande av styrelsens investeringsprogram beträffande vägunderhållsarbeten, vägbyggnadsverksamhet och torrlägningsverksamhet sannolikt skulle komma att kräva en betydande maskinimport, vilken i nuvarande valutaläge bör

undvikas, har departementschefen ansett att anslaget till Vägmaskiner bör begränsas till 7 000 000 kronor. Å anslaget till Flytande materiel erfordras enligt departementschefens uppfattning icke någon ytterligare medelsanvisning i år, då investeringsutgifterna för innevarande och nästa budgetår torde komma att hålla sig inom ramen för redan tillgängliga medel.

Departementschefen har vidare anfört följande.

I 1948 års statsverksproposition anmälde jag, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hemställt om medgivande att ikläda sig *betalningsansvar* för motorfordon och vägmaskiner, avsedda att levereras under budgetåren 1949/50 och 1950/51, till ett belopp av 10 000 000 kronor för vardera budgetåret. Styrelsen har nu för budgetåret 1951/52 begärt ett liknande bemyndigande intill ett belopp av 12 000 000 kronor. Detta bemyndigande skulle omfatta all slags materiel, som ingår i gruppen maskincentralförråd. Av vad jag i det föregående anfört torde framgå, att leveransmöjligheterna beträffande viss materiel, närmast motorfordon, förbättrats och att det vill synas som om behovet av att redan under den närmaste tiden lägga ut beställningar på sådan materiel för leverans så långt i framtiden som under budgetåret 1951/52 icke skulle vara lika trängande som tidigare. Med hänsyn härtill synes det icke uteslutet, att förutbeställningarna skulle kunna icke oväsentligt nedbringas. Genom utläggande av beställningar för framtida leverans bör man emellertid även i fråga om materiel, å vilken knapphet ej råder, kunna uppnå fördelar för såväl verket som för leverantörerna. Jag finner mig under sådana förhållanden ej böra förorda annan avvikelse från styrelsens förslag i denna del än att det åsyftade bemyndigandet begränsas till samma belopp som för budgetåren 1949/50 och 1950/51 eller 10 miljoner kronor. Bemyndigandena för sistnämnda budgetår böra, om så skulle visa sig lämpligt, även kunna begagnas för anskaffning av flytande materiel. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, därest riksdagen ej finner anledning till erinran däremot, lämna styrelsen avsett bemyndigande i den utsträckning som vid en senare prövning kan befinnas erforderlig.

Utskottet. Under hänvisning till vad utskottet under punkten 25:o) anfört får utskottet, med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag, hemställa,

att riksdagen må för budgetåret 1949/50 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) <i>Motorfordon</i>	6 500 000 kronor,
b) <i>Vägmaskiner m. m.</i>	7 000 000 kronor.

27:o) *Effektförråd.* Kungl. Maj:t har (punkt 31, s. 140—142) föreslagit riksdagen att till Effektförråd för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 2 600 000 kronor.

Till förevarande ändamål har senast för budgetåret 1946/47 anvisats ett anslag av 650 000 kronor, av vilket belopp 300 000 kronor voro avsedda för luftfartens behov. Den 30 juni 1948 var anslaget helt förbrukat.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har hemställt om en medelsanvisning

för nästa budgetår till Effektförråd av 3 600 000 kronor. Av detta belopp belöpa 3 000 000 kronor på vissa för vägväsendet avsedda effekter, varpå brist råder och vilka möjligen komma att kunna anskaffas under nästa budgetår, och 600 000 kronor på ett beredskapslager av rör för arbetsmarknadsstyrelsens räkning.

Departementschefen, som i princip tillstyrker väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag, anser att den finansiella ramen för styrelsens inköp av effekter likväl bör vidgas i något mindre utsträckning än styrelsen förutsatt. Medelsanvisningen bör därför enligt departementschefens mening begränsas till 2 600 000 kronor.

Utskottet. Under hänvisning till vad utskottet under punkten 25:o) anfört får utskottet, med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag, hemställa,

att riksdagen må till *Effektförråd* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 2 600 000 kronor.

28:o) *Väg- och vattenbyggnadsverkets dispositionsanslag*. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 32, s. 142—143) får utskottet, under hänvisning till vad utskottet under punkten 25:o) anfört, hemställa,

att riksdagen må såsom *Väg- och vattenbyggnadsverkets dispositionsanslag* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

Stockholm den 18 februari 1949.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar Johan Bernhard Johansson, Rickard Lindström, Sven Larsson, Ohlon, Gustaf Karlsson, Mannerskanlz, Iwar Anderson, Heiding, Gillström, Berling, von Heland och Hesselbom; samt

från andra kammaren: herrar Ward, Malmborg i Skövde, Boman i Kieryd, Andersson i Malmö, Mårtensson i Uddevalla, Larsson i Stockholm, Rubbestad, Pettersson i Dahl, Åkerström, Hoppe, Staxäng och Thapper.